ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΓΙΑΛΛΙΝΑΣ

Ἐν τῇ στενῇ ὁδῷ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος τῇ ἐκβαλούσῃ εἰς τὴν *Σπιανάδαν* τῆς Κερκύρας, εὑρίσκεται τὸ σπουδαστήριον τοῦ Ἀγγέλου Γιαλλινᾶ. Τὸ σπουδαστήριον τοῦτο εἶνε μικρὰ αἴθουσα, ἔνθα ὑπάρχουσιν ἐν θελγούσῃ ἀκαταστασίᾳ ζωγραφικοὶ ἀκρίβαντες, λευκώματα, ἀρχαῖαι ὑδρίαι, εἰκόνες ἀνηρτημέναι ἐπὶ τῶν τοίχων, παλαιὰ τουρκικὰ ὑφάσματα, ἄνθη ἀπεξηραμένα· διάφοροι ἀναμνήσεις τῶν μερῶν, τὰ ὁποῖα διῆλθεν ὁ καλλιτέχνης, φωτογραφίαι ὡραίων γυναικῶν, ὧν τὰς μικρὰς χεῖρας ὡδήγησεν εἰς τὴν τέχνην ὁ Γιαλλινᾶς, θῦραι ζωγραφηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ἐδῶ μία ἱσπανικὴ κιθάρα, ἐκεῖ ἓν ἀρχαῖον ξίφος, καὶ ἴσως ἂν ἀνακατεύσῃς κυλίνδρους τινὰς ἐρριμμένους εἰς τινα γωνίαν, δὲν εἶνε παράδοξον νὰ ἀνακαλύψῃς ἀρχαῖα οἰκογενειακά του ἔγγραφα. Ἰδοὺ τί εἶνε τὸ σπουδαστήριον τοῦτο. Ἐκεῖ πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐσυναζόμεθα ὀλίγοι φίλοι, ἐκαπνίζαμεν τὰ ποῦρα μας καὶ ἐρλυαροῦμεν ἢ ἐσυρίζαμεν παρακολουθοῦντες τὸν καλλιτέχνην ἐργαζόμενον ἐπὶ τῶν πινάκων, οὓς παρεσκεύαζε διά τινα ἔκθεσιν τοῦ Λονδίνου. Ἡ ἔκθεσις αὕτη ἦτο ἡ δευτέρα. Ἡ πρώτη του εἶχεν ἐμποιήσῃ ζωηρὰν ἐντύπωσιν. ἡ ἐπιτυχία δὲ αὕτη ἐθεωρήθη ὡς θρίαμβος τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ἐν τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ καλλιτεχνικῷ κέντρῳ. Ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπίσης ἐπιτυχίας ἐστέφθη καὶ ἡ δευτέρα ἔκθεσίς του. Ἐν Λονδίνῳ δὲν εἶνε εὔκολον καλλιτέχνης νὰ διέλθῃ σῶος καὶ ἀβλαβὴς διὰ τῶν καυδιανῶν δικράνων τῆς κριτικῆς. Ἐκεῖ ἡ ὑδατογραφία ἔχει φθάσῃ εἰς σημεῖον ἀπαραμίλλου τελειότητος, καθ' ὅσον ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πόλιν τῆς Εὐρώπης ἀγαπᾶται καὶ καλλιεργεῖται τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γραφικῆς. Οἱ Ἄγγλοι ὑδατογράφοι φοιτῶνται εἰς ὅλα τὰ καλλιτεχνικὰ κέντρα, ἰδίως δὲ διακρίνει αὐτοὺς ἡ ἐντέλεια τῶν πινάκων, ἥτις καταντᾷ σχεδὸν φορτική· τὰ ἔργα των ἔχουσι τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐκείνην ἀκρίβειαν, εἴς τε τὰ σχέδια καὶ τοὺς χρωματισμούς, ἣν προκειμένου περὶ *ἀκουαρέλας* δὲν παραδέχεται ἡ γαλλικὴ σχολή. Ἡ ἐπιμελημένη ἐκτέλεσις ἔχει τόσον ἀναπτύξῃ τὸ αἴσθημα τῶν γραμμῶν καὶ τῶν χρωμάτων παρὰ τοῖς Ἄγγλοις, ὥστε αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ κοινοῦ εἶνε ὑπερβολικαὶ ὀλίγον, διὸ ἵνα ἀνθέξῃ καλλιτέχνης τις κατορθώνων νὰ ἐκτιμηθῶσι τὰ ἔργα του καὶ νὰ ζυγίζωνται μὲ χρυσὸν πρέπει νὰ ἔχῃ ἔξοχα προσόντα. Ὁ Γιαλλινᾶς οὕτως ἐκρίθη ἐν τῇ ἀγγλικῇ πρωτευούσῃ, ἔκτοτε ἐγένετο εὐρωπαϊκῆς φήμης ζωγράφος, ὁ δὲ ἐπιθυμῶν νὰ ἔχῃ σήμερον συλλογὴν ὑδατογραφιῶν δὲν δύναται νὰ παραλείψῃ τοῦτον. Αἱ μεγάλαι ἀγοραὶ ἠνοίχθησον δι' αὐτόν, αἱ δὲ Ἀθῆναι πολὺ θὰ δυσκολευθῶσι νὰ ἴδωσιν εἰς τὸ μέλλον πίνακά του.

Εἶνε ἀληθῶς περίεργος, διὰ τοὺς γνωρίσαντας ἀρχῆθεν τὸν Γιαλλινᾶν, ἡ ταχύτης τῆς προόδου αὐτοῦ. Πρὸ δέκα ἐτῶν οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ὅτι ὁ ἀσθενικὸς μαθητὴς τοῦ ἐκπαιδευτηρίου «Καποδίστρια» ἐν Κερκύρᾳ θὰ καθίστατο ὁ μεγαλείτερος τῶν Ἑλλήνων ὑδατογράφων. Οἱ συμμαθηταί του δὲν ἐνθυμοῦνται εἰς τὴν παιδικήν του ἡλικίαν νὰ ἐδείκνυεν ἐξαιρετικὴν ἰδιορυθμίαν οὔτε νὰ εἶχε μεγάλην κλίσιν πρὸς τὴν τέχνην. Ἐδιδάσκετο καὶ αὐτὸς τὴν ζωγραφικήν, ὅπως ὅλοι οἱ λαμβάνοντες ἐπιμελημένην ὅπως δήποτε ἀνατροφὴν νεανίαι. Τὰ σχολικά του ἰχνογραφήματα ἦσαν ὑποφερτά, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ διδασκάλου, καὶ ἡ μόνη ἐπιτυχία τῆς παιδικῆς ἡλικίας του ἦτο ἡ ἄδεια, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ διδάσκαλος τῆς ἰχνογραφίας, νὰ ἐκθέσῃ ἓν σχεδιαγράφημά του, χωρὶς νὰ ἐργασθῇ ἐπ' αὐτοῦ ἡ χεὶρ τοῦ διδασκάλου. Τοῦτο εἶνε κάπως ἀξιοσημείωτον, διότι τὰ σχεδιαγραφήματα τῶν συμμαθητῶν του ἀνῆκον κατὰ τὰ τρία τέταρτα τοὐλάχιστον εἰς τὸν διδάσκαλόν των.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρῆλθον ἔτη τινά. Οἱ μαθηταὶ διεσκορπίσθησαν ἐκ τοῦ Λυκείου ἐκείνου καὶ ἕκαστος ἠκολούθησε τὴν ὁδόν του ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Γιαλλινᾶ, μία ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τῆς νήσου, ἐσκέπτετο νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν εὐφυΐαν τοῦ Ἀγγέλου εἰς ἔργον ἀνάλογον πρὸς τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς θέσιν. Εἰς τὸν Γιαλλινᾶν ὅμως ὑπελάνθανεν ὁ ἔρως πρὸς τὴν ζωγραφικὴν καὶ ἡμέραν τινὰ ἐγνώσθη εἰς τὸν κύκλον τῶν φίλων του, ὅτι ἀπέρχεται εἰς τὴν Ἰταλίαν ἵνα τελειοποιηθῇ εἰς τὴν *ἀκουαρέλαν*. Τοῦτο ἐκρίθη ὡς νεανικὴ ἀνοησία, καὶ δὲν ἦσαν ὀλίγοι οἱ κινήσαντες τὴν κεφαλήν των καὶ ταλανίζοντες τὸν νεανίαν, ὅστις εἰς μάτην θὰ κατέτριβε πολύτιμον χρόνον *μπογιατίζων* καὶ αὐτὸς χαρτιά. Ἀλλὰ δὲν ἐρρόνει οὕτω περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ἐν Βενετίᾳ καὶ Ῥώμῃ διδασκόμενος ὁ Γιαλλινᾶς.

Καὶ ὅταν ἐπέστρεψεν ὅμως εἰς τὴν Κέρκυραν, κομίζων δύο λευκώματα πλήρη ὑδατογραφιῶν, δὲν ἐνεποίησαν αὐταὶ οὐδεμίαν ἐντύπωσιν. Εἶδον μερικὰς τῶν πρώτων σπουδῶν του. Εἰς ταύτας δὲν διακρίνει τις τίποτε πλειότερον ἢ τὸν χρωστῆρα κοινοῦ ζωγράφου. Δύναμις καὶ φυσικότης δὲν διακρίνεται καὶ μόλις ὑπολανθάνει τὸ αἴσθημα. Οἱ χρωματισμοὶ εἶνε λίαν παρακινδυνευμένοι, οἱ οὐρανοὶ ὑπὲρ τὸ δέον ζωηροί, αἱ κάθετοι ἀνακριβεῖς, ἡ δὲ προο-

πτικὴ οὐχὶ πολὺ μελετημένη. Οὔτε τὴν φύσιν ἐραίνετο ὅτι ἐμελέτησεν, οὔτε εἰς τοὺς κανόνας τῆς τέχνης ὅτι ἐνεβάθυνε. Τὰ ἔργα του ἐκεῖνα πρὸ δεκαετίας μὲ ἐπλήρωσαν δυσθυμίας ὅτε ἤκουσα κάποιον λέγοντα: «καινότατα πράγματα». Ἐσκέφθην ὅτι θὰ ἐγίνετο καὶ αὐτὸς εἰς ἐρασιτέχνης, ὡς τόσοι ἄλλοι ἐν Κερκύρᾳ, ζῶν ἐν ἀρανείᾳ καὶ κατατρίβων τὸν χρόνον του πότε εἰς τὴν πόλιν περιδιαβάζων καὶ πότε εἰς τὴν ἐξοχὴν καλλιεργῶν τὰ κτήματά του.

Διὰ νὰ φανῇ οἷος εἶνε σήμερον, ἔπρεπε νὰ συμβῇ εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ὅτι συνέβη εἰς πάσας σχεδὸν τὰς ἀριστοκρατικὰς οἰκογενείας τῆς περικαλλοῦς νήσου, νὰ περιέλθῃ εἰς οἰκονομικὰς στενοχωρίας, καὶ νὰ σκεφθῇ ὅτι ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ τέχνη τοῦ νεαροῦ Ἀγγέλου ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα. Οὕτως ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν ἀμέριμνον βίον τοῦ ἐρασιτέχνου. Ἤρχισε νὰ μελετᾷ τὴν φύσιν τῆς Κερκύρας καὶ νὰ ἀντιγράφῃ τὰ μαγικὰ αὐτῆς τοπία. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἔργα ταῦτα γενόμενα χάριν ἐμπορίας δὲν ἐπαρουσίαζον ἐκτάκτους καλλιτεχνικὰς ἰδιότητας. Ἐν τούτοις ὑπὸ τὸν ἔμπορον τῶν εἰκόνων διελάνθανεν ὁ ζωγράφος καὶ εἰς τὰ βεβιασμένα ἐκεῖνα χρώματα, καὶ εἰς τὰς πετῶντι χρωστῆρι θαλασσογραφίας του, διεφαίνετο ἡ θαυμασία ἐκλογὴ τῶν τοποθεσιῶν καὶ αἱ πρόοδοί του εἰς τὴν μελέτην τῆς Κερκυραϊκῆς φύσεως. Ἐργαζόμενος ἵνα ὑπερπηδήσῃ ἀναποδράστους οἰκονομικὰς δυσχερείας δὲν ἐπρόσεχε πολὺ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, ἀλλὰ λεληθότως ἐμελέτα τὴν φύσιν, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ ἀληθὴς διδάσκαλος τοῦ Γιαλλινᾶ. Ἡ μελέτη αὕτη δὲν ἀπέβη ἄκαρπος, πράγματι δὲ μετ' ὀλίγον ἐφάνη ἡ ἔξοχος τέχνη του.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μεγάλη τις ἱστορικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀποστολὴ εἶχε συγκροτηθῆ ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν πλουσίου τινος Οὔγγρου κόμητος. Εἰς τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἐκλήθη νὰ λάβῃ μέρος καὶ ὁ Γιαλλινᾶς. Περιέπλευσε τότε τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐκεῖθεν ἔλαβε τὰ πρῶτα θέματα τῶν πινάκων του, οἵτινες ἐκτεθέντες εἰς Βιέννην, ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν τεχνοκριτῶν. Διεφαίνετο μέσῳ τῶν ἀτελῶν ἐκείνων ἔργων ὁ μέλλων καλλιτέχνης. Τοῦτον διέκρινε κυρίως ὁ τότε Ἄγγλος πρεσβευτὴς ἐν Ἀθήναις κ. Φώρδ. Διήρχετο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ θέρος ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ ἀγροκήπιον. Τὸ διπλωματικὸν σῶμα μετέβη ἐκεῖ. Ὁ δὲ κ. Φώρδ, ὡς γνήσιος Ἄγγλος ἀγαπῶν τὴν *ἀκουαρέλλαν*, ἐζήτησε καὶ εὗρε τὸν νεαρὸν ζωγράφον, οὗτινος εἰκόνας εἶχεν ἰδῇ ἔν τινι φιλικῇ του οἰκίᾳ· τὸν ἐνεθάρρυνε, τῷ ἔδωκε παραγγελίας καὶ τὸν συνέστησεν εἰς τὴν Βασιλικὴν οἰκογένειαν, ἥτις ἐπίσης ἀνέθηκεν αὐτῷ ἐργασίας, μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ἄγγλος πρεσβευτὴς τὸν παρέλαβεν ἐνταῦθα, ἵνα τῷ ζωγραφίσῃ τὰς Ἀθηναϊκὰς ἀρχαιότητας. Ἡ προστασία τοῦ Φώρδ ἐκίνησε κάπως τὴν ὄρεξιν τῶν Ἀθηναίων νὰ ἀποκτήσωσιν εἰκόνας του. Ἐζωγράφιζε τότε ὁ Γιαλλινᾶς καὶ ἐπώλει εἰς οἱανδήποτε τιμήν. Εἰκόνες του ἐπωλήθησαν καὶ ἀντὶ τριάκοντα δραχμῶν, καὶ ἀντὶ εἴκοσιν ἀκόμη. Ἐν τούτοις οἱ Ἀθηναῖοι ἐδυσανασχέτουν διὰ τὰς ὑπερβολικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Κερκυραίου ὑδατογράφου. Ὁ Γιαλλινᾶς ὅμως δὲν ἐστενοχωρεῖτο διόλου. Εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὸ μέλλον· τότε εἶχεν ἀνάγκην μόνον χρημάτων, ἐπετοῦσεν ὀλίγες πινελιὲς εἰς τὸν χάρτην καὶ ἐλάμβανεν ὅσα ὅσα. Βεβαίως τὰ ἔργα του ἐκεῖνα δὲν δύνανται νὰ κριθῶσιν ὡς ἔργα τοῦ σημερινοῦ ζωγράφου, καίτοι φέρουσι τὴν ὑπογραφήν του καὶ κοσμοῦσι τὰς αἰθούσας ἐπισήμων οἴκων τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης.

Ὀλίγον κατόπιν ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Ρόδον, τὴν Βενετίαν, τὴν Ἱσπανίαν· καὶ κατήρτισε λευκώματα χάριν τοῦ κ. Φώρδ. Τότε μόνον διέλαμψεν ἡ ἔξοχος τοῦ Γιαλλινᾶ ἰδιοφυία. Εἰς τὰ ἔργα ταῦτα, ἔργα ἀνέσεως καὶ μελέτης, εἰς ἃ μεταδίδεται ὅλη ἡ ποίησις καὶ ἡ μαγεία τῶν ὡραίων τόπων, οὓς μεταφέρει ἐπὶ τοῦ ζωγραφικοῦ του χάρτου διακρίνεται ἄρτιος πλέον ὁ καλλιτέχνης. Τὸ λεύκωμα τῆς Ρόδου, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Ἱσπανίας ἐπαρουσίασαν ὅλως διάφορον τὸν Γιαλλινᾶν ἢ ὡς τὸν ἐγνωρίζομεν μέχρι τοῦδε. Τὰ ἀρχαῖα παλάτια τῶν ἱπποτῶν τῆς Ρόδου καὶ ἡ ἀκρόπολις τῆς νήσου, μὲ τὴν μεσαιωνικὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν κτιρίων τούτων, μὲ τὴν γραφικότητα τῶν γραμμῶν των καὶ τὸν ἀρχαίζοντα χρωματισμόν των, λουόμενα ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ λαμπροτέρου ἡλίου, ἔχουν τόσην ζωὴν καὶ τόσην ποίησιν, ὥστε ἔκθαμβος μένει τις, ἀγνοῶν τί πρῶτον νὰ θαυμάσῃ. Καὶ μετὰ τὴν Ρόδον ἡ Βενετία, ἥτις ἐκτίσθη ἵνα κρύπτῃ τοὺς ἐραστὰς καὶ μαγεύῃ τοὺς καλλιτέχνας, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ ἀνὰ πᾶν βῆμα δίδουσα θέμα εἰς τὸν καλλιτέχνην. Ἐδῶ τὰ μελαγχολικὰ νεκροταφεῖά της μὲ τὰς κυπαρίσσους καὶ τὰ γραφικὰ μνηματάκια, ἐκεῖ τὰ *χαγιάτια* μιᾶς ἑλληνικῆς οἰκίας τοῦ Φαναρίου, ἐδῶ καφάσια τουρκικά, ἐκεῖ τζαμία ἐξακοντίζοντα ὑψηλὰ τοὺς μιναρέδες των, ἀλλοῦ ἓν διολισθαῖνον καΐκιον, ἀλλαχοῦ εἰς τεκὲς καὶ παρέκει μία κρήνη μὲ ἀραβουργήματα ὁμοιάζοντα ἱσπανικὰ τρίχαπτα, ἐδῶ ἓν χωρίον χανόμενον καὶ ἐκεῖ ἓν ἀκρογιάλι κρυπτόμενον ἀπὸ καταπράσινον λόρον. Τόσα ζωγραφικὰ θέλγητρα καὶ τόσοι ἀλησμόνητοι τύποι καὶ ἐνδυμασίαι. Δύσεις καὶ ἀνατολαὶ ἡλίων, χύνουσαι χρυσὸν καὶ βύσσον εἰς τὸ Σκούταρι, σελήνη ἐπαργυροῦσα τὰς θελκτικωτέρας τοῦ κόσμου ἀκτάς, καὶ φωτίζουσα εἰς τὸ βάθος τὴν ἁγίαν Σοφίαν, πλάτανοι ὑπὸ τὰ φυλλώματα τῶν ὁποίων στρωννύων τὸ *μεντέρι* του γέρων ὀθωμανὸς προσεύχεται, *τουλουμπατζίδες* χυνόμενοι ἀκράτητοι καὶ χανούμισσαι νωχελῶς βαδίζουσαι μέσῳ στενωπῶν γραφικωτάτων. Ὅλη αὐτὴ ἡ ποίησις, εἰς θάλασσαν, εἰς βλάστησιν, εἰς οἰκίας, εἰς κήπους, εἰς καΐκια, εἰς ἀμφιέσεις διελαύνει ἐν τῷ λευκώματι τοῦ Γιαλλινᾶ, μὲ ὅλην ἐκείνην τὴν φυσικότητα, ἣν μόνος ὅστις εἶδε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἠσθάνθη τὴν ποικίλην ἐκείνην ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς, καὶ ἤκουσε τὸν Χόντζαν ψάλλοντα καὶ τοὺς *μπεϊγιαντάδες* σχίζοντας τὰ ὕδατα τοῦ Βοσπόρου, δύναται ἀρκούντως νὰ θαυμάσῃ. Ἡ δὲ Ἱσπανία μὲ τὸ Τολέδον της, μὲ τὴν Ἀλάμπραν της, μὲ τὰς ὡραίας της γυναῖκας, μὲ ὅλην τὴν ποίησιν τῶν δικτυωτῶν της, ὁπόθεν ἡ μελανόφθαλμος *σενιόρα* ἀκούει

ταὶς serenades τῶν κωμαζόντων κιθαρῳδῶν, παρουσιάζεται εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Γιαλλινᾶ μὲ τὴν μυθιστορηματικὴν ἐκείνην φυσιογνωμίαν, ἣν ἀφῆκεν ὁ μεσαιὼν μὲ τοὺς Ἄραβας, τοὺς προγεγραμμένους ἱππότας καὶ τοὺς ταυρομάχους.

Ἐκεῖνο ὅπερ κατέχει εἰς ὕψιστον βαθμὸν ὁ Γιαλλινᾶς εἶνε ὅτι, λαμβάνει ἐξ ἑκάστης χώρας τὸ χαρακτηρίζον πλειότερον αὐτήν. Ἐκ τῆς Γρενάδας μία θολωτὴ μὲ μαυρούσια τόξα καὶ σαρακηνικοὺς στηλίσκους Πύλη, ἀπὸ τῆς αὐλῆς τῶν μύρτων ληφθεῖσα, δίδει πλειοτέραν ἰδέαν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς πόλεως ἢ εἴκοσιν εἰκόνες ταύτης. Ἡ Πύλη φαίνεται ἐν σκιόφωτι εἰς τὸ βάθος αὐλῆς, διὰ τοῦ ἀνοίγματος δὲ τῆς θύρας διακρίνεται μακρὰν ὁ κυανοῦς ἱσπανικὸς οὐρανός. Εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην ἐφηρμόσθησαν ὅλοι οἱ κανόνες τῆς προοπτικῆς. Θαρρεῖ κανεὶς ὅτι εἶνε γεγλυμμένη καὶ οὐχὶ ζωγραφισμένη ἡ Πύλη ἐκείνη, ἂν δὲ γνωρίζῃ ὁ θεατὴς ἀραβικὰ δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τὰς ἐπιγραφὰς ἐκείνας. Ἀπὸ τὰ χαρίεντα ἐκεῖνα τόξα τῆς μαυριτανικῆς πύλης, ἀπὸ τὰ ἀραβουργήματα, ἀπὸ τοὺς ἐλαφροὺς ἐκείνους στηλίσκους σχηματίζει τις ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ πνεύματος τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Ἀλάμβρας, καὶ ἡ φαντασία τοῦ αἰσθανομένου βαθέως θεατοῦ συμπληροῖ τὸ μαγικὸν ἐκεῖνο παλάτιον. «Ὅταν κανεὶς εἶνε ἐρωτευμένος, λέγει ὁ Δὲ Ἀμίτσης, ὀνειρεύεται πάντοτε ὀλίγην Ἀλάμβραν χωρὶς νὰ τὴν γνωρίζῃ, καὶ ἐὰν ἦτο δυνατὸν τὰ ὄνειρα ἐκεῖνα νὰ παρασταθῶσι μὲ γραμμὰς καὶ χρώματα. θὰ εἴχομεν εἰκόνας, αἵτινες θὰ κατέπλητταν μὲ τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν πρὸς πᾶν ὅ,τι βλέπομεν εἰς Γρενάδαν». Κ' ἐγὼ βλέπων τὰς εἰκόνας τοῦ Γιαλλινᾶ καὶ ἀκούων τὰς ἱσπανικάς του ἐντυπώσεις, ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἦτο πρώτη φορὰ καθ' ἣν ἔβλεπον τὰ θέλγητρα ἐκεῖνα. Ἐνόμιζα ὅτι τὰ εἶχον ἰδῇ καὶ ἄλλοτε, καὶ ὅλαι αὐταὶ αἱ γραμμαὶ τῆς εἰκόνος εἰκονίζουν τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἡδυπάθειαν, τὴν μελαγχολίαν καὶ τὴν σιωπήν. Οἱ τρεῖς τέσσαρες πίνακες τῆς Ἀλάμβρας τοῦ Γιαλλινᾶ εἶναι ἀληθεῖς ῥοδινὰ ὀπτασίαι νεανικῆς ἡλικίας. Αἱ ἐν αὐτῇ διαθλάσεις τοῦ ῥωτὸς ἐπαυξάνουσι τὸ μυστήριον, καὶ ὁ θεατὴς τῶν εἰκόνων, ἀναμιμνήσκεται διαρρέουσαν βίον ρυθῆς ἐξόχως καλλιτεχνικῆς, καὶ ἐνθυμεῖται σελίδας τοῦ Ἀλῆ-ἀγᾶ καὶ τοῦ Δὲ Ἀμίτση, αἵτινες τοῦ ἔκλεψαν νύκτας ὁλοκλήρους ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ του, καὶ θέλει μένων ἐξαπλωμένος ἐπὶ ἀνατολικοῦ σοφᾶ, καπνίζων ὡς Ἀσιανὸς νὰ βλέπῃ τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα τοῦ Γιαλλινᾶ, νὰ ἐντρυφᾷ μὲ τὴν τέχνην καὶ νὰ αἰσθάνεται ἀναζῶντα τὰ νεανικά ὄνειρά του εἰς τὰς εἰκόνας ἐκείνας.

Ἀπὸ τὰς μαγευτικὰς αἰθούσας τῆς Ἀλάμβρας ὁ Γιαλλινᾶς σὲ μεταφέρει εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ λευκώματος τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων δὲν εἰργάσθη ὡς ὑδατογράφος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ποιητής. Εἰσέδυσε μὲν εἰς τὸ μυστήριον τῆς μαγείας τῶν ποικίλων ἀποχρώσεων, ἃς λαμβάνει ὁ ἀθηναϊκὸς οὐρανός, καὶ εὗρε τὸ ἀκριβὲς χρῶμα, ὅπερ ἀρῆκεν ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτήτων ὁ χρόνος, ἀλλὰ ἐν ταύτῳ περιβάλλει ὅλα ταῦτα μὲ τὴν αἴγλην τῆς ποιήσεως. Δὲν ἀντιγράφει πιστῶς τὴν φύσιν καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης μόνον, ἀλλὰ γνωρίζει νὰ μεταδίδῃ εἰς τὰς εἰκόνας του ὅλην τὴν ποίησιν, ὅλον τὸ θέλγητρον ὅπερ ἐναπέθηκαν ἐπ' αὐτῶν οἱ διαρρεύσαντες αἰῶνες. Δὲν μεταδίδει ψυχρῶς, τεχνικῶς, ἀρχιτεκτονικῶς μόνον τὰ ἀθάνατα τῆς τέχνης μνημεῖα. Αὐτὸ εἶνε ἐργασία δυναμένη νὰ ἀπασχολήσῃ ἕνα τεχνίτην, ὄχι ὅμως καὶ καλλιτέχνην τῆς περιωπῆς τοῦ Γιαλλινᾶ. Κατὰ τοῦτο δὲ διαφέρουσι τὰ ἔργα τοῦ Κερκυραίου ζωγράφου ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν λοιπῶν ὑδατογράφων, ἐν τοῖς ὁποίοις δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ πλήρης ἀρχιτεκτονικὴ ἀκρίβεια καὶ ἐντελὴς ἀναλογία γραμμῶν, ἀλλὰ λείπει ἡ ζωὴ ἣν δίδει εἰς τὰ ἔργα του ὁ Γιαλλινᾶς. Εἰς ὅλα διακρίνεται ὁ ἀληθὴς καλλιτέχνης. Ἡ ἐκλογὴ τῆς ὥρας καὶ τῆς θέσεως ἀποτελεῖ ἓν τῶν οὐσιωδεστάτων χαρακτηριστικῶν τούτου. Εἴτε ἐν ἡλιοσταλάκτῳ ἡμέρᾳ, εἴτε ἐν δύσει, εἴτε ὅτε ἡ σκιὰ πυκνὴ ἐπικάθηται τῶν ἀρχαίων μνημείων, εἴτε ὅτε ὁ οὐρανὸς καλύπτεται ἀπὸ μελανὰ νέφη, εἴτε ὅτε διαγελᾷ ἡ πρωΐα μὲ τὰς λεπτόχρους καὶ χρυσαυγεῖς ταινίας τοῦ οὐρανοῦ, πάντοτε αἱ εἰκόνες του ἀποτείνονται πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ καὶ εἰς αὐτὴν ἐξεγείρουν τὸ συναίσθημα τοῦ ἐπισκέπτου τῶν ἀρχαιοτήτων, ὅστις διὰ τῆς διανοίας του προσπαθεῖ νὰ ἀνεγείρῃ τὸν ἐκλείψαντα ἐκεῖνον κόσμον τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς τελειότητος.

Τεσσαράκοντα καὶ πλέον εἰκόνες τῶν ἑλληνικῶν μνημείων ἐξέθεσε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὴν Gallery Graves. Τὰς εἰκόνας ταύτας εἰκοσάκις τὰς εἶδον καὶ εἰκοσάκις συνεξέδραμον μετὰ τοῦ καλλιτέχνου καὶ παρηκολούθουν τοῦτον ἐργαζόμενον. Ἐνθυμοῦμαι τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, ἣν ἠγόρασεν ὁ πρίγκηψ τῆς Οὐαλίας, ἐν γλυκυτάτῃ δύσεως ὥρᾳ, ὅτε λεπτὸς πέπλος φωτεινῆς ἀχλύος περιχέει τὴν ἀτμοσφαῖραν, καὶ αἱ στῆλαι τοῦ Παρθενῶνος φωτίζονται μόνον εἰς τὰς κορυφάς των, ἐνῷ πλεῖστον μέρος αὐτῶν διατελεῖ ὑπὸ σκιάν· τὴν εἰκόνα ταύτην, ὁσάκις τὴν ἔβλεπον μοῦ ἐγέννα τὸ μελαγχολικὸν ἐκεῖνο αἴσθημα, ὅπερ καταλαμβάνει πάντα ὅταν εὑρίσκεται παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ Παρθενῶνος, καὶ βλέπει τὸν ἥλιον ἐξακοντίζοντα τὰς ἀσθενεῖς πλέον ἀκτῖνας του πρὸς τὸ ἀριστούργημα τῆς τέχνης. Ἄλλη πάλιν εἰκών, ἡ τῶν στύλων τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν ὥρᾳ δύσεως τοῦ ἡλίου, ὅτε ὁ οὐρανὸς περίχρυσος αὐγάζει, καὶ τὸ πᾶν καλύπτει μυστηριώδης ἡσυχία, ὅτε κρυφολαλοῦν μόνον τὰ πτηνὰ καὶ ἡ ψυχὴ βλέπει ἐν ἐκστάσει ὑπεγειρομένους τοὺς κολοσσιαίους ἐκείνους στύλους, ὡς αἰωνίους μάρτυρας τῆς δόξης καὶ τῶν δεινῶν τῆς χώρας ταύτης, ἠσθανόμην ὅλον τὸ μυστηριῶδες θέλγητρον τῆς ὥρας ἐκείνης, ἥτις δὲν διαρκεῖ ἐπὶ πολύ, ἀλλὰ πληροῖ ποικίλων καὶ παραδόξων ἐντυπώσεων τὴν ψυχήν. Τὴν ὥραν ταύτην, τὸ ποιητικὸν αὐτὸ ὄνειρον τῆς δυούσης ἡμέρας, συνέλαβε καὶ μετέφερεν ἐπὶ τοῦ πίνακός του ὁ ποιητικὸς ζωγράφος, ὅστις δὲν μεταδίδει τὸ ψυχρὸν μόνον κάλλος τῶν στύλων, ἀλλὰ μετ' αὐτῶν μεταδίδει καὶ τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς σκέψεις, ἃς προκαλεῖ εἰς τὴν καλλιτεχνικήν του ψυχὴν τὸ καταπεσὸν αὐτὸ μεγαλεῖον. Νομίζει τις ὅτι ὁ Γιαλλινᾶς δὲν μεταφέρει ἐπὶ τοῦ χάρτου μνη-

μεία, οὐδὲ ὅτι ἐπιθέτει χρώματα, ἀλλὰ γράφει στροφὰς ποιήματος, ἀλλὰ ψάλλει ὕμνους πρὸς τὴν δόξαν καὶ πρὸς τὴν ἀττικὴν φύσιν.

Μεγάλη ὄντως εἶνε ἡ οὕτως ἐκδηλουμένη δύναμις τῆς γραφικῆς. Μὲ δύο τρεῖς πινελιὲς ἐξεγείρει χιλίας σκέψεις. Τὸ μυστήριον τοῦτο τοῦ χρωστῆρος γνωρίζει κατὰ βάθος ὁ Κερκυραῖος ζωγράφος. Κατορθώνει νὰ μεταρρίπτῃ τὸν θεατὴν τῶν εἰκόνων του ἀπὸ ἑνὸς συναισθήματος εἰς ἕτερον. Ἐνῷ πληροῦται γαλήνης ἡ ψυχή του εἰς τὴν θέαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πίνακος περιλαμβάνοντος τοὺς στύλους, τὴν Πύλην Ἀδριανοῦ, νέας τινὰς οἰκίας, καὶ τὴν Ἀκρόπολιν εἰς τὸ βάθος, εἰς ἄλλην εἰκόνα του ἔνθα παρουσιάζεται ὁ ναὸς τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς μέλας, μὲ τὰ σύννεφα μαῦρα καὶ ἄγρια, μὲ τὰ φυόμενα χαμόκλαδα φρίσσοντα, ὁ θεατὴς αἰσθάνεται εἰσδύον εἰς τὴν ψυχήν του τὸ δέος, ὅπερ γεννᾷ ἡ προσεγγίζουσα τρικυμία, ἐνῷ ἕτερον συναίσθημα τῷ γεννᾶται ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν στύλων τοῦ ναοῦ τῆς Κορίνθου, τῶν ἐγκαταλελειμμένων, τῶν διασεισθέντων ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων σεισμῶν, μακρὰν τῆς πόλεως, ἔνθα μόνον ὄρνεα περιίπτανται καὶ πλανηθείς τις ποιμὴν διαχέει εἰς τὴν ἔρημον τὸ μελαγχολικὸν τῆς φλογέρας του ᾆσμα. Εἰς τὰς εἰκόνας ταύτας τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, εἶνε ἄλλος ὁ ζωγράφος ἢ ἐν τῇ Κερκύρᾳ ἢ ἐν ταῖς θαλασσογραφίαις του· ἐκεῖ ἀναφαίνεται ὁ ζωγράφος τῆς πλουσίας φύσεως· ἐδῶ ἡ φύσις συντελεῖ μόνον ἵνα μεταδώσῃ ζωηροτέραν τὴν ἐντύπωσιν ἑνὸς ἐρειπωμένου καλλιτεχνήματος, ὅπερ δὲν πρόκειται νὰ προκαλέσῃ μόνον τὴν ὀπτικὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ νὰ ἀναμοχλεύσῃ τὰ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ θεατοῦ κεκρυμμένα αἰσθήματα.

Παντοῦ ὁ Γιαλλινᾶς εἶνε μεγαλοφυὴς καλλιτέχνης, ἡ Κέρκυρα ὅμως εἶνε τὸ forte του. Ἐκεῖ ἐγεννήθη, ἀνετράφη καὶ ζῇ ὁ ζωγράφος. Ἡ ἐλαιοστερὴς νῆσος, μὲ τὰς μαγικάς της ἐξοχάς, μὲ τὰς θυμοτερπεῖς πεδιάδας, μὲ τοὺς χλοεροὺς λόφους, μὲ τὰ περικαλλῆ προάστεια, μὲ τὰς παλαιὰς οἰκίας της, μὲ τὰς ἀκτάς, ἔνθα τὸ κῦμα βρέχει τοὺς πόδας τῶν ἐλαιοδένδρων, ἐγένετο ἡ μεγάλη διδάσκαλος τοῦ Γιαλλινᾶ. «Τὰ τοπία της, λέγει ὁ Γρηγορόβιος, εἶνε λυρικὰ καὶ ρομαντικά, ἀλλαχοῦ ὅμως εἶνε εὐρέα, μεγάλα καὶ ἤρεμα, ὡς ἡρωϊκὸν ἔπος τῆς φύσεως». Ὁ Γιαλλινᾶς εἰς τὰς κερκυραϊκάς του εἰκόνας μεταδίδει ὅλην τὴν λυρικὴν ρομαντικότητα τῶν μὲν καὶ ὅλην τὴν ἐπικὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν δέ. Οἱ πίνακές του ἔχουν ὅλην τὴν γλυκύτητα σονέτου τοῦ Πετράρχου καὶ τοῦ Μαρκορᾶ, ἢ φαίνονται ζωγραφήματα καλλιτέχνου μεγάλων αἰσθημάτων. Αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς εἶνε τὸ διακρίνον τὸν ἀληθῆ καλλιτέχνην, ἡ ἀκριβὴς ἐκτίμησις τῆς φύσεως, ἣν ἀπεικονίζει. Ἐμελέτησε τὴν φύσιν τῆς γοητευτικῆς νήσου καὶ γνωρίζει ὅλα τὰ μυστήριά της, διὰ τοῦτο ὁ χρωστήρ του μεταδίδει ὅλον τὸ ἄρρητον ἐκεῖνο θέλγητρον τῶν μεταλλαγῶν τῶν ἀποχρώσεων τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν χιλίων χρωμάτων τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα ὅταν δὲν ζήσῃ τις ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῆς βασιλίδος τοῦ Ἰονίου πελάγους ἀδυνατεῖ νὰ πιστεύσῃ.

Εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Γιαλλινᾶ ἡ κερκυραϊκὴ φύσις ζῇ καὶ ἀποπνέει τὰ ἀρώματά της. Χιλιάκις εἶδον εἰκόνας κερκυραϊκὰς Ἄγγλων καὶ Γερμανῶν· εἰς ταύτας βλέπει τις τὴν Κέρκυραν λιποθυμημένην καὶ σκυθρωπὴν ὑπὸ σκοτεινὸν οὐρανόν. Ἀλλ' αὐτὴ δὲν εἶνε πλέον ἡ Κέρκυρα, ἣν δὲν δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ἄλλως ἢ μειδιῶσαν μόνον ὑπὸ χρυσᾶς ἀκτῖνας ἡλίου καὶ μεταξὺ ἀνθέων καὶ θαλάσσης σαπφειρίνης. Μόνον εἰς τοῦ Γιαλλινᾶ τὰς εἰκόνας βλέπει τις τὰ φύλλα τῶν δένδρων ραντισμένα ἀπὸ τὴν πρωϊνὴν δρόσον ἀκόμη, καὶ ἀργυρᾶ τὰ ἀκρογιάλια λικνίζοντα ποιητικὰς ψαροπούλας. Ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας, ἥτις ὑπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῆς ὡραίας νήσου ἐζήτησεν ἀνακούφισιν τῆς σπαραχθείσης μητρικῆς καρδίας της, μόνον εἰς τοῦ Κερκυραίου ζωγράφου τὰ ἔργα εὗρεν ὅ,τι θαυμάζει ἐν τῇ φύσει. Καὶ ὁ ζωγράφος αὐτὸς μὲ τὸν ἀθάνατον χρωστῆρα του μετέφερε τὴν χλοερὰν φύσιν τῆς νήσου ἐπὶ τῶν θυρῶν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ σπουδαστηρίου. Ἕτερα Κερκυραϊκὰ τοπία τοῦ Γιαλλινᾶ κοσμοῦσι σήμερον τὰς αἰθούσας ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀνακτόρων. Κατὰ τὰς τελευταίας δὲ δύο ἐκθέσεις του ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσα τοὺς πρίγκηπας τῆς Οὐαλίας ἡ Ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία ἠγόρασεν ὅλας τὰς εἰκόνας ἐκείνας τοῦ καλλιτέχνου. Ἔκτοτε ἤρξατο νέα περίοδος τοῦ καλλιτεχνικοῦ σταδίου τοῦ Γιαλλινᾶ. Ἀνῆλθε πλέον οὗτος εἰς τὴν περιωπὴν ζωγράφου εὐρωπαϊκῆς φήμης καὶ εἶνε μία ἀπὸ τὰς ὀλίγας ἀλλὰ λαμπροτέρας δόξας τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Τώρα ἑτοιμάζεται νὰ μεταβῇ εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἱερουσαλὴμ ἵνα ἐκεῖθεν ἀντλήσῃ νέα ζωγραφικὰ θέματα. Βεβαίως ὅ,τι καὶ ἂν ἀπεικονίσῃ ὁ χρωστὴρ τοῦ Γιαλλινᾶ θὰ φέρῃ πάντοτε τὴν σφραγῖδα τῆς μεγαλοφυοῦς ἀποδόσεως τῆς φύσεως, ἀλλὰ ὁ Γιαλλινᾶς εἶνε κατ' ἐξοχὴν Κερκυραῖος· ἡ δόξα του εἶνε ἀναποσπάστως συνδεδεμένη μὲ τὴν μελέτην τῆς κερκυραϊκῆς φύσεως. Εἰς αὐτὴν δὲ πρέπει νὰ ἐπιμείνῃ πλειότερον. Τοῦτο κατενόησε καὶ ὁ ἴδιος. Ἡ Κέρκυρα παρέχει ἄπειρα θέματα εἰς τὸν καλλιτέχνην. Ἑκάστη οἰκία, ἕκαστος μαυρισμένος βράχος, ἕκαστον χλοερὸν προάστειόν της, ἑκάστη ἀνθοστερὴς ἐξοχή της, καὶ αἱ γηραιαὶ ἐλαῖαι της, καὶ αἱ περικαλλεῖς παραλίαι της, εἰσὶ τόσαι καλλιτεχνικαὶ συνθέσεις, εἰς ὧν τὴν ἀπεικόνισιν καὶ ὁ μακροχρόνιος βίος δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ. Ὁ Γιαλλινᾶς εἶνε καὶ πρέπει νὰ μείνῃ ὁ ζωγράφος τῆς Κερκύρας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Α. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Η ΕΝ ΡΩΜΗ, ΜΕΛΕΤΩΜΕΝΗ ΕΝΩΣΙΣ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ[1]

Β'.

Αἱ περὶ ἀρχηγίας ἀξιώσεις τῶν Παπῶν ἀβάσιμοι.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ἐξητάσαμεν πῶς ἀείποτε οἱ πάπαι ἐπεδίωξαν τὴν ὑποταγὴν τῶν ἀνατολικῶν λαῶν ὑπὸ τὴν πνευματικήν των ἐξουσίαν. Ἐν τῷ παρόντι δὲ καὶ τῷ ἑπομένῳ θέλομεν πειραθῆ νὰ ἐρευνήσωμεν, διὰ τί πάντοτε οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ἀπέκρουσαν καὶ ἔτι νῦν ἀποκρούουσι τὴν τοιαύτην ὑποταγήν. Οἱ λόγοι τῆς ἀποκρούσεως ταύτης τῶν παπικῶν ἀξιώσεων παρὰ τῆς ἀνατολῆς δύνανται καθ' ἡμᾶς εἰς τρεῖς νὰ συγκεφαλαιωθῶσιν. Οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ δὲν δέχονται νὰ ἀναγνωρίσωσιν ἀρχηγὸν τὸν πάπαν α') διότι ἡ ἀξίωσις αὕτη τῶν παπῶν νὰ ἄρχωσι τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀδικαιολόγητος, ἄνευ βάσεως, εἶναι ἁπλῆ ὑπαγόρευσις ἀλαζονείας καὶ οὐδὲν πλέον· β') διότι ἡ ὑποταγὴ αὐτῶν ὑπὸ τὸν πάπαν ἢ τὴν παπικὴν ἐκκλησίαν θὰ διέφθειρε τὸν παρ' αὐτοῖς σωζόμενον γνήσιον καὶ καθαρὸν χριστιανισμόν· καὶ γ') διότι θὰ ἦτο αὐτοῖς ἐπιβλαβὴς αὕτη καὶ πολιτικῶς, καὶ ἐθνικῶς, καὶ κοινωνικῶς. Ἐνταῦθα θὰ ἐξετάσωμεν τὸ πρῶτον.

Ἡ ἀξίωσις τοῦ πάπα νὰ ἀναγνωρίζηται παρὰ πάντων ὡς ἡ κανονικὴ κεφαλὴ καὶ ὁ νόμιμος ἀρχηγὸς τοῦ χριστιανισμοῦ εἶναι ἀβάσιμος καὶ δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀληθείας. Αἱ ἀρχαῖαι ἐκκλησίαι ἀνεγνώριζον κεφαλὴν καὶ ἀρχηγὸν τῆς ἐκκλησίας τὸν Χριστὸν (Ἐφεσ. α', 22), καὶ οὐδένα ἄλλον. Ἦσαν δὲ ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ διεῖπον τὰ ἑαυτῶν ἑκάστη διὰ τῶν συνόδων τῶν ἐπισκόπων των, ἔχουσαι τελείαν αὐτοδιοίκησιν καὶ αὐτονομίαν. Ἦτο δηλ. ἡ ἀρχῆθεν διοίκησις τῶν ἐκκλησιῶν ὁποία εἶναι μέχρι τῆς σήμερον ἡ διοίκησις τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. Μόνον πρωτεῖα τιμῆς ἢ τὰς πρώτας τιμὰς πρωτοκαθεδρίας εἶχον οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἐπισημοτέρων πολιτικῶς πόλεων, δηλαδὴ οἱ ἐπίσκοποι Ῥώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, εἰς οὓς προσετέθη ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Β' καὶ ὁ Ἱεροσολύμων, ὡς ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἐσταυρώθη ὁ Κύριος καὶ ἀφ' ἧς ἐξηπλώθη τὸ πρῶτον τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου. Τὰ πρωτεῖα ταῦτα δὲν ἦσαν πρωτεῖα δικαιοδοσίας (jurisdictionis), ἀλλ' ἁπλῶς τιμῆς (honoris). Ἐὰν ἀνεφαίνετο διαφορά τις τοπικοῦ χαρακτῆρος, ἤρκει τοῦ τόπου ἡ σύνοδος νὰ διαλύσῃ αὐτήν. Ἐὰν δὲ συνεκίνει τὴν ὅλην ἐκκλησίαν ζήτημά τι, συνήρχετο οἰκουμενικὴ σύνοδος πρὸς διευθέτησιν αὐτοῦ. Ἡ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἀντεπροσώπευε τότε οὐχὶ ἑνὸς τόπου, ἀλλὰ πασῶν τῶν χριστιανικῶν χωρῶν τὰς ἐκκλησίας. Τότε ἐξεδηλοῦτο καὶ ἐξωτερικῶς ἡ ἑνότης τῆς ἐκκλησίας, ἥτις κυρίως ἦτο ἑνότης πίστεως καὶ ἀγάπης, οὐχὶ ἑνότης διοικήσεως ὑφ' ἕνα ἐπίσκοπον. Ἕκαστος ὑπεχρεοῦτο νὰ ὑπείκῃ εἰς τὴν σύνοδον τῆς χώρας του, οὐδεὶς δὲ ἠδύνατο νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰς ὑποθέσεις ξένης ἐκκλησίας. Μόνον οἰκουμενικῆς συνόδου αἱ ἀποφάσεις ἐπεβάλλοντο πανταχοῦ. Τοῦτο ἦτο τὸ πολίτευμα τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας, κατὰ τοῦτο δὲ διοικοῦνται μέχρι τοῦ νῦν αἱ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι τῆς ἀνατολῆς.

Ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης ἀπὸ τοῦ Β' αἰῶνος ἠθέλησε νὰ λάβῃ ἀνωτέραν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων, καὶ κατὰ μικρὸν ἤγειρε τὴν ἀξίωσιν νὰ ἀναγνωρισθῇ κεφαλὴ καὶ ἀρχηγὸς ἀπόλυτος τῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' αἱ ἀξιώσεις του αὗται εὐθὺς ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν, ἐν δὲ τῇ δύσει ἐπεκράτησε μέν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐγένετο τοῦτο κατὰ μικρὸν καὶ μετὰ μακρὰν ἀντίστασιν, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Ἡ ἀλαζονικὴ αὕτη ἀπαίτησις τῶν ἐπισκόπων τῆς Ῥώμης, ἥτις προὐκάλεσε τοσαῦτα σκάνδαλα ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ καὶ ἐγένετο ἡ αἰτία τῶν διαφόρων ἐν αὐτῷ σχισμάτων, ἐγεννήθη ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, διότι ἦσαν οἱ ἐπίσκοποι τῆς κοσμοκράτορος Ῥώμης. Οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον κατακτήσει ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν τοῖς ἀρχαίοις γνωστὸν κόσμον, καὶ ἀπὸ Ῥώμης ἐδέσποζον πολιτικῶς πασῶν τῶν χωρῶν· ὁ ῥωμαῖος ἐνόμιζεν ὅτι ἐγεννήθη ἵνα ἄρχῃ. Ἦτο δυνατὸν καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ῥωμαίου ἐπισκόπου, τοῦ ἐπισκόπου τῆς βασιλευούσης πόλεως τοῦ κόσμου, νὰ μὴ γεννηθῇ ὅμοιος πόθος; Ἰδοὺ ἡ πηγὴ τῆς παπικῆς ἀλαζονείας, ἰδοὺ ἡ βαθυτέρα αἰτία τῶν παπικῶν περὶ παντοκρατορίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀξιώσεων. Ἀλλὰ διὰ τὰς ἀξιώσεις ταύτας ἔπρεπε νὰ ἐξευρεθῇ εὐλογοφανής τις βάσις. Ὡς τοιαύτην δὲ ὑπεστήριξαν ἀπ' ἀρχῆς οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης τὴν ἰδέαν, ὅτι εἶναι δῆθεν διάδοχοι τοῦ Πέτρου καὶ ὡς τοιοῦτοι ἀξιοῦσι τὴν ἀρχηγίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐν Ῥώμῃ ἐφαντάσθησαν τὸν Πέτρον ἀρχηγὸν τῆς πρώτης ἐκκλησίας καὶ κεφαλὴν τῶν ἀποστόλων. Ἔπειτα δὲ ἐφαντάσθησαν τὸν Πέτρον ὡς εἰσαγαγόντα πρῶτον τὸν Χριστιανισμὸν εἰς Ῥώμην καὶ γενόμενον πρῶτον ἐπίσκοπον αὐτῆς. Λέγομεν ἐφαντάσθησαν, διότι οἱ δύο οὗτοι ἰσχυρισμοὶ εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλμένοι καὶ δὲν στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἀληθείας. Ὁ Πέτρος οὐδαμοῦ τῆς Καινῆς Διαθήκης παρουσιάζεται ὡς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ὡς εἷς τῶν ἀποστόλων, δὲν διατάσσει δὲ οὐδαμῶς, ἀλλὰ συζητεῖ ὡς ἴσος πρὸς ἴσους πρὸς τοὺς ἄλλους ἀποστόλους, ὡς ἐγένετο ἐν τῇ συνόδῳ τῶν Ἱεροσολύμων (Πράξ. ιε'), ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ ἠλέγχθη παρὰ τοῦ Παύλου (Γαλ. β', 11). Ἂν ἡ ἀρχαιότης καὶ μέχρι σήμερον ἡ ἐκκλησία τάσσει αὐτὸν μεταξὺ τῶν κορυφαίων (τοιοῦτοι ἦσαν πλὴν αὐτοῦ καὶ οἱ Ἰάκωβος, Ἰωάννης, Παῦλος), τοῦτο σημαίνει μόνον ὅτι οὗτοι διὰ τῶν πλειοτέρων προτερημάτων αὐτῶν καὶ τοῦ μεγαλητέρου ζήλου των διεκρίνοντο μεταξὺ τῶν ἀποστόλων. Τὸ «ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν» (Ματθ. κε', 16.) ἐξηγοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι ὡς σημαῖνον τὴν πίστιν, ἐφ' ἧς ἐστερεώθη ἡ ἐκκλησία. Τὰς δὲ κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἔδωκεν ὁ Κύριος οὐ μόνον τῷ Πέτρῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις (Ἰω. κ', 23). Ἂν ἐρωτᾷ δ' αὐτὸν τρίς, ἂν ἀγαπᾷ αὐτόν, καὶ εἶτα προσέθετε «ποίμαινε τὰ πρόβατά μου» (Ἰω. κα', 16), ἔπραξε τοῦτο, ἵνα ἐπα-

[1] Ἴδε σελ. 97.

νορθώσῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα, οὗ εἶχε γίνει ἀνάξιος, τρὶς ἀρνηθεὶς τὸν Χριστόν. Ταῦτα εἶναι σήμερον ἀλήθειαι ὑπὸ τῆς ἑρμηνευτικῆς ἐπιστήμης βεβαιωμέναι, καὶ μόνον ἄνθρωποι στερούμενοι πάσης ἐπιστημονικῆς θεολογικῆς μορφώσεως δύνανται ἄλλην ἔννοιαν νὰ ἀποδίδωσιν εἰς τὰ γραφικὰ ταῦτα χωρία. Ἔπειτα ὅτι ὁ Πέτρος ἵδρυσε τὴν ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίαν καὶ ἐγένετο καὶ πρῶτος ταύτης ἐπίσκοπος, εἶναι καθαρὸς μῦθος, ἀπαντῶν τὸ πρῶτον ἐν τῷ ἀποκρύφῳ καὶ ψευδεπιγράφῳ τοῦ Β' αἰῶνος, τοῖς Κλημεντίοις. Ἡμεῖς γνωρίζομεν θετικῶς ἐκ τῆς Βίβλου τῶν Πράξεων (ἥτις οὐδὲν τοιοῦτο λέγει περὶ Πέτρου), ὅτι ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν ἐν Ῥώμῃ, ὅπου ἡ πρώτη εἴδησις περὶ Εὐαγγελίου εἶχε φθάσει δι' ἰδιωτῶν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὴν τότε πρωτεύουσαν τοῦ κόσμου χάριν ἐμπορίου ἢ ἄλλων ὑποθέσεων ἐλθόντων. Τὰ ἀπόκρυφα λοιπὸν Κλημέντια τοῦ Β' αἰῶνος περιέχουσι πρῶτα Πέτρου ἔλευσιν εἰς Ῥώμην, ἣν ἔπειτα ὡς φήμην ἐπαναλαμβάνουσι καὶ ἄλλοι. Ἂν ἦλθεν ὁ Πέτρος περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του εἰς Ῥώμην, ὅπερ πολλοὶ ἀμφιβάλλουσιν, εὗρεν ἤδη συγκεκροτημένην τὴν ἐκκλησίαν, ἱδρυτὴς δ' αὐτῆς καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος Ῥώμης δὲν δύναται νὰ κληθῇ καὶ διὰ τοῦτο καὶ διότι οἱ ἀπόστολοι δὲν ἦσαν ἐπίσκοποι ὡρισμένων πόλεων, ἀλλὰ καθολικοὶ ἐπίσκοποι ἁπάσης τῆς ἐκκλησίας. Ὁ Πέτρος ἐκήρυξε καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ἐν Βαβυλῶνι. Οὐδεὶς ὅμως ὠνόμασεν αὐτὸν ἐπίσκοπον τῶν πόλεων τούτων, οὐδὲ τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν ἐκάλεσε διαδόχους τοῦ Πέτρου. Ὁ Ἀθηνῶν, ὁ Κορίνθου, ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Ἐφέσου δὲν λέγονται διὰ τοῦτο διάδοχοι τοῦ Παύλου, ἂν καὶ ὁ Παῦλος ἵδρυσε τὰς ἐκκλησίας τῶν πόλεων τούτων.

Ἡ ἀνατολὴ τιμῶσα μόνον τὸν ἐπίσκοπον Ῥώμης ὡς τὸν τῆς ἐπισημοτέρας πόλεως τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους ἐπίσκοπον, ἀπέκρουσεν ἀπ' ἀρχῆς πᾶσαν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν. Διὰ τοῦτο ὁ Πολύκαρπος Ἐφέσου κατὰ τὸν Β' αἰῶνα δὲν ἐδέχθη τὴν περὶ πάσχα γνώμην τοῦ Βίκτωρος Ῥώμης, οὐδὲ ἔδωκαν προσοχὴν αὐτός τε καὶ οἱ ἄλλοι μικρασιᾶται ἐπίσκοποι εἰς τὰς ἀπειλὰς αὐτοῦ. Ὁ Εἰρηναῖος ἐλέγχει τὸν αὐτὸν Βίκτωρα, διὰ τὴν ἀξίωσίν του νὰ ἐπιβάλῃ τὴν γνώμην του εἰς τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους. Ὁμοίως ὁ Φιρμιλιανὸς μετὰ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τῆς Καππαδοκίας ἀποκρούουσι κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα τὰς περὶ βαπτίσματος τῶν αἱρετικῶν ἰδέας τοῦ Στεφάνου Ῥώμης καὶ περιφρονοῦσι τὰς ἀπειλὰς αὐτοῦ. Διονύσιος δ' ὁ Ἀλεξανδρείας κατὰ τὴν αὐτὴν περίστασιν ἀποδοκιμάζει τὰς ἀξιώσεις τοῦ Ῥώμης. Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα ἐγείρονται αἱ μεγάλαι ἀρειανικαὶ ἕριδες αἱ συνταράξασαι τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ μίαν ἑκατονταετηρίδα, αἷς ἀκολουθοῦσιν αἱ νεστοριανικαί, εὐτυχιανικαί, μονοφυσιτικαί, μονοθελητικαὶ καὶ εἰκονομαχικαὶ ἕριδες. Κατὰ πάσας ταύτας τὰς σφοδροτάτας συζητήσεις, καθ' ἃς ἡ ἐκκλησία διεσχίζετο εἰς πολλὰς ἀλληλομαχομένας μερίδας, οἱ δὲ αὐτοκράτορες ἀναμιγνυόμενοι προσέδιδον μεγαλητέραν εἰς τὴν κίνησιν ταύτην ὀξύτητα, ὅπερ τοσοῦτον ἔβλαψεν ὡς γνωστὸν τὸ βυζαντινὸν κράτος, οὐδαμοῦ βλέπομεν τὸν ἐπίσκοπον Ῥώμης ὡς κεφαλὴν δῆθεν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀλάνθαστον δῆθεν ἀρχηγὸν λύοντα καὶ διευθετοῦντα τὰς ἕριδας. Ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης μετέχει αὐτῶν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ πατριάρχαι τῆς ἀνατολῆς καὶ ἐπίσκοποι, συζητεῖ ὡς ἴσος πρὸς ἴσους, ἀναιρεῖ ἄλλους καὶ παρ' ἄλλων ἀναιρεῖται, ποτὲ δὲ δὲν ἐπιβάλλει δικαιώματι ἀνώτερου τὴν λύσιν. Ἡ λύσις αὕτη ζητεῖται παρὰ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων. Αἱ σύνοδοι δ' αὗται δὲν συγκαλοῦνται παρὰ τῶν παπῶν ἢ τῇ συγκαταθέσει αὐτῶν, ἀλλὰ παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων τῇ γνωμοδοτήσει τῶν ἐπιφανεστέρων ἱεραρχῶν τῆς ἐκκλησίας· δὲν γίνονται ἐν Ῥώμῃ, ἀλλ' ἐν πόλεσι τῆς ἀνατολῆς, ἐν Νικαίᾳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Ἐφέσῳ, ἐν Χαλκηδόνι· δὲν συγκροτοῦνται κυρίως ὑπὸ Ἰταλῶν ἢ ἄλλων δυτικῶν ἐπισκόπων, ἀλλὰ κυρίως ὑπὸ Ἑλλήνων· δὲν προεδρεύονται ὑπὸ τῶν παπῶν, ἀλλὰ ὑπὸ πατριαρχῶν καὶ ἄλλων ἐπισήμων μητροπολιτῶν τῆς ἀνατολῆς· αἱ ἀποφάσεις των δὲν συμφωνοῦσι κατ' ἀνάγκην ταῖς γνώμαις τῶν παπῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον εἶναι πολλάκις ἀντίθετοι αὐτῶν καὶ καταδικάζουσι ῥητῶς ταύτας, ὅπως πράττει ἡ ς' οἰκουμενικὴ σύνοδος τῷ 680 ἐν Κωνσταντινουπόλει καταδικάσασα ὡς αἱρετικὸν μονοθελήτην τὸν πάπαν Ὀνώριον· ἐν δὲ τῇ διαλύσει τῶν σχισμάτων δὲν ἐρωτᾶται, τίνα θέσιν εἶχεν ἡ Ῥώμη ἀπέναντι τῶν διεσταμένων μερίδων, ἀλλὰ πολλάκις ἀναγνωρίζουσιν ὡς κανονικὸν ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, ὃν ὡς σχισματικὸν ἐθεώρουν ἐν Ῥώμῃ, ὡς ἔπραξεν ἡ Β' οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀναγνωρίσασα ὡς κανονικὸν Μητροπολίτην τὸν Μελέτιον, ὃν ἡ Ῥώμη σχισματικὸν ἐθεώρει δεχομένη Παυλῖνόν τινα. Τὸν Μελέτιον τοῦτον τὸν ὑπὸ τῆς Ῥώμης ἀποκρουόμενον καὶ ὡς πρόεδρον ἑαυτῆς ἀνεκήρυξεν ἡ Β' οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Πάντα ταῦτα τὰ γεγονότα δεικνύουσιν ἡλίου φαεινότερον ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους ἐννέα αἰῶνας ἢ πρὸ τοῦ σχίσματος ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης ἦτο μὲν εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων ἱεραρχῶν καὶ εἶχεν ὡς τῆς πρώτης βασιλευούσης πόλεως ἐπίσκοπος τὰς πρώτας τιμάς, ἀλλ' ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων οὐδεμίαν ἀνεγνώριζον αὐτῷ αἱ ἑλληνικαὶ ἐκκλησίαι τῆς ἀνατολῆς δύναμιν· ἦτο ὡς εἷς τῶν ἄλλων ἐπισκόπων· συνεζήτει ὡς ἴσος πρὸς ἴσους· δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν γνώμην του· ἡ γνώμη του ἠδύνατο νὰ πολεμηθῇ καὶ κατακριθῇ· ἀπεφαίνετο δὲ περὶ τῶν ἐγειρομένων ζητημάτων ἡ κοινὴ τῆς ἐκκλησίας συνείδησις ἡ ἐκπροσωπουμένη ἐν ταῖς οἰκουμενικαῖς συνόδοις, ἃς συνεκρότουν ἀντιπρόσωποι ἁπάσης τῆς ἐκκλησίας. Ἐν γένει ἦτο τότε παραδεδεγμένη ἀρχή, ὅτι οὐδεμία τοπικὴ ἐκκλησία ἠδύνατο νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς ἄλλης· οἱ δυτικοὶ ἐπίσκοποι διῴκουν τὰς ἐκκλησίας των καὶ οἱ ἀνατολικοὶ τὰς ἑαυτῶν· ὑπῆρχε δηλ. τελεία αὐτονομία καὶ αὐτοδιοίκησις τῶν κατὰ μέρος ἐκκλησιῶν. Ὅτε ποτὲ ἠθέλησαν οἱ ἐν Ἰταλίᾳ νὰ ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκλογῆς τοῦ Νεκταρίου, ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς ἀνατολῆς ὡς ἀναρμόδιοι· τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ὅτε βραδύτερον ἐν ταῖς περὶ τοῦ θείου Χρυσοστόμου ἔρισιν ἐζήτησεν ὁ Ῥώμης νὰ ἀναμιχθῇ. Οἱ αὐτοκράτορες ἐδήλουν πολλάκις τοῖς συνεδριάζουσιν ἐπισκόποις ἐν τῇ ἀνατολῇ ἢ ἐν τῇ δύσει ἐν τοπικαῖς συνόδοις, ὅτι οὐδὲν ἠδύναντο νὰ ἀποφασίσωσιν ὡς πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τοῦ ἑτέρου μέρους. Αὕτη ἦτο ἡ διοίκησις τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας, εἰς ταύτην δ' ἐμμένει μέχρι τῆς σήμερον ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία, ὀφείλεται δὲ εἰς τὸν μέγαν Φώτιον, τὸ ὅτι, ὅτε ὁ παπισμὸς κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα ἐπειράθη νὰ δεσπόσῃ τῆς ἀνατολῆς, ἀπέκρουσε τὸν παπικὸν δεσποτισμόν, ὑπερήσπισε δὲ καὶ διέσωσε τὰς γνησίας παραδόσεις τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως. Διὰ τοῦτο ἡ μνήμη τοῦ Φωτίου ἐγένετο καὶ θέλει μένει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα προσφιλεστάτη εἰς τοὺς ὀρθοδόξους ἀνατολικοὺς λαούς.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ δύσει κατὰ μικρὸν μόνον καὶ μετὰ πολλὰς ἀντιστάσεις ἀναγνωρίζεται ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ὑψοῦται ὁ παπισμὸς εἰς τὴν παντοδυναμίαν, εἰς ἣν βλέπομεν αὐτὸν ἐπὶ τῶν μεγάλων παπῶν τῶν μέσων αἰώνων. Κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας καὶ ἐν τῇ δύσει ἑκάστη ἐθνικὴ ἐκκλησία ἦτο ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος. Οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἱσπανίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Βρεττανίας διῴκουν τὰ τῶν ἐκκλησιῶν των διὰ τῶν ἐθνικῶν συνόδων των ἄνευ τινὸς ἐπιρροῆς ἀπὸ Ῥώμης. Ὁ Καρχηδόνος Κυπριανὸς μετὰ τῶν Ἀφρικανῶν ἐπισκόπων ἐρίζει σφοδρότατα πρὸς τὸν Ῥώμης Στέφανον περὶ τοῦ τρόπου τῆς παραδοχῆς τῶν αἱρετικῶν καὶ οὐ μόνον δὲν δέχεται τὴν γνώμην του, ἀλλὰ καὶ διὰ δύο Ἀφρικανικῶν συνόδων καταδικάζει αὐτήν. Ἡ αὐτὴ ἀφρικανικὴ ἐκκλησία καὶ κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα κατέκρινε πᾶσαν ἔκκλησιν εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης δικαστήρια (ad transmarina judicia), δηλ. εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἐκτὸς τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ Γαλλικὴ ἐκκλησία εἶχε κατ' ἀρχὰς καὶ λειτουργίαν καὶ ἔθιμα ἐκκλησιαστικὰ ἐν πολλοῖς διάφορα τῆς ῥωμαϊκῆς, ἀπέκρουε δὲ πᾶσαν ἐπέμβασιν τοῦ Ῥώμης ἐπισκόπου εἰς τὰ τῆς διοικήσεως ἑαυτῆς. Ἰδίως ἔδειξε γενναίαν ἀντίστασιν κατὰ πάσης ἀπὸ Ῥώμης ἀναμίξεως ὁ Ἀρελάτης Ἱλαρίος. Καὶ ἡ ἀρχαία δὲ Βρεττανικὴ ἐκκλησία εἶχεν ἐν πολλοῖς τὸ ἰδιόρρυθμον καὶ δὲν εὑρίσκετο εἰς οὐδεμίαν πρὸς τὴν Ῥώμην σχέσιν, οὔτε πρωτεῖον πάπα ἀναγνωρίζουσα, οὔτε μετὰ τῆς Ῥώμης ἑορτάζουσα τὸ πάσχα, οὔτε τὸ ῥωμαϊκὸν ἡμερολόγιον φυλάττουσα. Ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ὁ παπικὸς ζυγὸς ἐπιβάλλεται εἰς πάσας τὰς ἐκκλησίας τῆς δύσεως, καταστρέφεται δὲ πᾶσα αὐτῶν διοικητικὴ ἀνεξαρτησία καὶ αὐτονομία. Εἰς τοῦτο συνέτειναν πολλά. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ Ῥώμη ἦτο ἡ δυτικὴ πρωτεύουσα τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους καὶ τὸ πολιτικὸν κέντρον τῆς δύσεως, ἐν τῇ δύσει ἡ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἦτο ἡ μόνη ἀποστολική, ἡ μόνη, ἐν ᾗ ἠκούσθη ἀποστολικὸν κήρυγμα, ἡ μόνη ἄρα κατέχουσα ἀρχαιοτάτην μέχρι τῶν χρόνων τῶν ἀποστόλων φθάνουσαν παράδοσιν. Οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ τῆς δύσεως ἀπόστολος ἵδρυσεν ἐκκλησίαν. Διὰ τοῦτο ἡ γνώμη του ὡς τῆς μόνης ἀρχαιοτάτης ἐν τῇ δύσει ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἦτο ἰδιαζόντως σεβαστὴ καὶ ἐζητεῖτο πολλάκις ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων τῶν δυτικῶν χωρῶν. Ἔπειτα ὅτε ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος ἤρξαντο αἱ μεγάλαι δογματικαὶ ἔριδες, αἵτινες ἐκλόνισαν τὴν ἐκκλησίαν καὶ διῄρεσαν αὐτὴν εἰς διαφόρους ἀλλήλαις πολεμίας μερίδας, καὶ συνέβησαν οἱ φοβεροὶ ἐκεῖνοι διωγμοὶ ἕνεκα τῶν διχογνωμιῶν τούτων παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων ἄλλοτε μὲν τοὺς ὀρθοδόξους, ἄλλοτε δὲ τοὺς ἡμιαρειανοὺς καὶ ἄλλοτε τοὺς ἀρειανοὺς ἢ ἄλλους αἱρετικοὺς ὑποστηριζόντων, ἐν τῷ φοβερῷ ἐκείνῳ σάλῳ οἱ ἐν τῇ δύσει ἐπίσκοποι ἐζήτησαν νὰ συγκεντρωθῶσι περὶ τὸν ἰσχυρότερον ἐν τῇ δύσει ἐπίσκοπον τὸν Ῥώμης ἵνα ὦσιν ἕτοιμοι νὰ ἀντιστῶσι κατὰ πάσης πιέσεως τῶν ἐναντίων. Τὴν Ῥώμην εἶχεν ἐλκύσει ὑπὲρ τῆς πίστεως τῆς Νικαίας ὁ Ἀθανάσιος. Ταῦτα ὕψωσαν τὸ γόητρον τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ῥώμης ἐν τῇ δύσει. Εἰς ταῦτα προσθέσατε καὶ τὸ ὅτι ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος καταλαμβάνουσι τὴν μέσην, μεσημβρινὴν καὶ δυτικὴν Εὐρώπην ἀπὸ τοῦ βορρᾶ ὁρμηθέντες οἱ βάρβαροι τότε ἀγγλοσαξωνικοὶ ἢ γερμανοὶ λαοί, οἵτινες μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ δυτικοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους ἀναμιχθέντες μετὰ τῶν ἀρχαίων κατοίκων ἀπετέλεσαν τοὺς νεωτέρους λαοὺς τῆς δύσεως. Πάντες σχεδὸν οἱ λαοὶ οὗτοι Γότθοι, Βουργούνδιοι, Βάνδαλοι, Φράγκοι, Ἀλλεμάνοι, Γερμανοί, Ἄγγλοι, Νορμανδοί, Ἰοῦτοι, Σκανδιναυοὶ καὶ λοιποί, ἀπὸ Ῥώμης δεχθέντες τὸν Χριστιανισμὸν ἔτρεφον κατὰ φυσικὸν λόγον ἰδιαίτερον σέβας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους αὐτῆς καὶ ἀνεγνώρισαν προθύμως τὴν ἐφ' ἑαυτοὺς ὑπεροχὴν αὐτῶν. Καὶ ἄλλως δὲ ὠφέλησαν τὴν ἀνύψωσιν τοῦ παπισμοῦ αἱ βαρβαρικαὶ ἐκεῖναι ἐπιδρομαὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν λοιπὴν δύσιν. Διότι καταλυθείσης πρὸς καιρὸν κατὰ πρῶτον εἶτα δὲ καὶ ὁριστικῶς τῆς βυζαντινῆς δυνάμεως ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τῆς γενικῆς κατὰ τὴν δύσιν ἀναρχίας, οἱ πάπαι ἀνέλαβον σχεδὸν ἅπασαν τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων ἐν Ῥώμῃ καὶ μεγάλῳ μέρει τῆς Ἰταλίας, ἕως οὗ Πιπῖνος ὁ τῶν Φράγκων βασιλεὺς σώσας τὴν Ῥώμην ἀπὸ τῶν Λογγοβάρδων ἐδώρησεν αὐτὴν τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Ῥώμης, ὅστις ἔκτοτε παρίστατο ἐν τῇ δύσει καὶ ὡς ἡγεμὼν τέλειος, ἑνῶν πολιτικὴν ἅμα καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν. Καὶ ταῦτα ὀφθαλμοφανῶς συνέτειναν εἰς τὴν κατὰ μικρὸν ἀνύψωσιν τῆς παπικῆς δυνάμεως ἐν τῇ δύσει.

Τὴν παπωσύνην ἔπειτα ἐμεγάλυναν καὶ πολλοὶ μεγάλοι πάπαι οἷοι Λέων ὁ μέγας, Γρηγόριος ὁ διάλογος, Νικόλαος ὁ Α', Γρηγόριος ὁ Ζ', Ἰννοκέντιος ὁ Γ' καὶ Βονιφάτιος ὁ Η'. Οἱ ἄνδρες οὗτοι διὰ τῶν ἐξόχων αὐτῶν διοικητικῶν ἀρετῶν, διὰ τῆς γνησίας ῥωμαϊκῆς φιλαρχίας των, διὰ τῆς σιδηρᾶς θελήσεώς των κατώρθωσαν νὰ ἐπιβληθῶσι τοσοῦτον εἰς τοὺς βαρβάρους λαοὺς τῆς δύσεως, καὶ νὰ περιβάλωσιν εἰς τὰ ὄμματα αὐτῶν διὰ τοιαύτης αἴγλης τὴν ἕδραν τῶν παπῶν, ὥστε οὗτοι καθ' ἅπαντας τοὺς μέσους αἰῶνας νὰ καταστῶσι παντοδύναμοι ἐν τῇ δύσει, ἄγοντες καὶ φέροντες τὰ πάντα, ἀναμιγνυόμενοι εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν διαφόρων κρατῶν, ἀναβιβάζοντες καὶ καταβιβάζοντες βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορας, ἐπιβάλλοντες δὲ τὴν θέλησίν των ὡς ὕψιστον νόμον πανταχοῦ καὶ σχεδὸν θεοποιούμενοι ὑπὸ τῶν ἀμαθῶν καὶ δεισιδαιμόνων ὄχλων. Ἡ δύσις ἐτέλει κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ὑπὸ τελείαν θεοκρα-

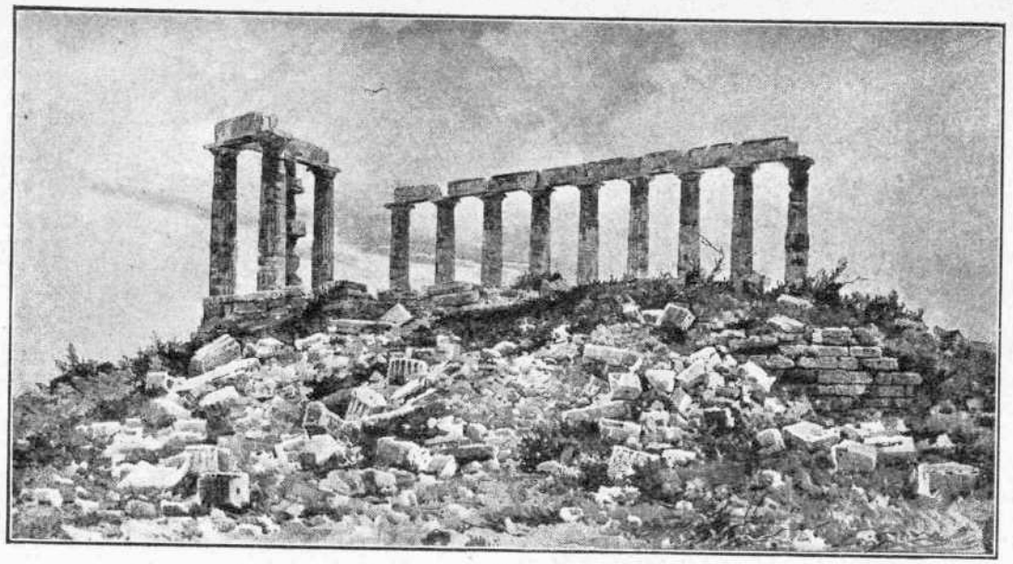

ΣΟΥΝΙΟΝ

(εἰκὼν ἐξ ὑδατογραφίας Α. Γιαλλινᾶ)

τίαν. Ὁ πάπας ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς θεωρούμενος ἦτο τὸ πᾶν. Εἰς τὰ νεύματα αὐτοῦ ἔπρεπε πάντες νὰ ὑποκύπτωσιν ὡς εἰς χρησμὸν Πυθίας· οἱ ἐπισκεπτόμενοι αὐτοὺς ἔπρεπε νὰ ἀσπάζωνται τὸν πόδα των· βασιλεῖς παρόντες ἱππεύοντος τοῦ πάπα ἔπρεπε νὰ κρατῶσι τοὺς ἀναβολεῖς τοῦ ἵππου του· εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους του καὶ ἡγεμόνες καὶ μητροπολῖται καὶ ἀρχιεπίσκοποι καὶ σύνοδοι ἔπρεπε νὰ δεικνύωσι τελείαν ὑπακοήν· μόνον ἀδεία παπικῇ ἠδύνατο νὰ γίνηται τοπικὴ ἢ οἰκουμενικὴ σύνοδος καὶ αἱ ἀποφάσεις των μόνον ἐὰν ἐλάμβανον τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ πάπα εἶχον ἰσχύν· εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ πάπα ὁριζόμενα πνευματικὰ δικαστήρια, ἰδίως τὰ τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως, ὤφειλον νὰ ὑποτάσσωνται πάντες· ὁ δὲ ἀφορισμός, ἡ εἱρκτὴ καὶ ἡ πυρὰ ἦσαν τὰ φοβερὰ ὅπλα, ἅτινα ὁ παπισμὸς μετεχειρίζετο κατὰ παντὸς ἀνθισταμένου εἰς τὴν βούλησίν του. Ἠδύνατο δὲ νὰ ἀφορίσῃ καὶ ὁλόκληρον χώραν, ἀπαγορεύων πᾶσαν ἱεροτελεστίαν ἐν αὐτῇ καὶ κλείων τὰς ἐκκλησίας αὐτῆς, ἢ ἐπιβάλλων τὴν τρομερὰν τῆς ἀπαγορεύσεως ποινὴν (interdictum). Τοιαύτη ἡ παντοδυναμία τῶν παπῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Ἵνα δὲ νομιμοποιηθῶσι πάντα ταῦτα τὰ δικαιώματα, τὰ παρέχοντα τῷ πάπᾳ ἀπεριόριστον ἐξουσίαν καὶ εἰσάγοντα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τέλειον διοικητικὸν δεσποτισμὸν ὅλως ξένον τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχαιότητι, δικαιώματα διὰ τῶν ὁποίων περιεβλήθη ὡς εἴδομεν κατὰ μικρὸν ὁ παπισμὸς ἕνεκα τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων ἐν τῇ δύσει ἢ τὰ ὁποῖα ἐξ ἀλαζονείας καὶ γνησίας ῥωμαϊκῆς οἰήσεως ἐσφετερίσθη, ἐπλάσθησαν κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα αἱ ψευδοισιδώρειοι λεγόμεναι διαταξεις (Decretales pseudoisidorianae), περιέχουσαι πλαστὰς ἀρχαίων παπῶν ἐγκυκλίους, πλαστοὺς κανόνας ἀρχαίων συνόδων, πλαστοὺς ἀρχαίων βασιλέων νόμους, δι' ὧν παντων ἐζητεῖτο νὰ δειχθῇ, ὅτι ἤδη ἡ ἀρχαιότης εἶχε περιβάλει τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ῥώμης διὰ τῶν μεγάλων καὶ ἀπεριορίστων τούτων ἐξουσιῶν. Εἰς τὰ πλαστὰ δὲ ταῦτα κείμενα προσετέθη κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ ἡ ἀπόκρυφος δωρεὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (Donatio Constantini), καθ' ἣν δῆθεν ὁ πρῶτος οὗτος χριστιανὸς αὐτοκράτωρ μεταθέτων τὴν ἕδραν του εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐδώρησε τὴν Ῥώμην τῷ ἐπισκόπῳ αὐτῆς. Τὰ πλαστὰ ταῦτα κείμενα, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη ὁλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τοῦ παπισμοῦ μετὰ ταῦτα, ἐπιστεύοντο καθ' ἅπαντας τοὺς μέσους αἰῶνας, αἰῶνας ἀμαθείας, ἀκρισίας καὶ δεισιδαιμονίας, ὡς γνήσια, ἕως οὗ κατὰ τὸν Ις' αἰῶνα καὶ ΙΖ' ἡ κριτικὴ ἐπιστήμη ἐξήλεγξε τὴν νοθείαν αὐτῶν τοσοῦτον πασιφανῶς, ὥστε ἠναγκάσθησαν καὶ ἐν Ῥώμῃ νὰ ἀναγνωρίσωσιν αὐτήν. Ὥστε ὁ παπισμὸς ἐλέγχεται στηριζόμενος ἐπὶ ἀποκρύφων, τῶν Κλημεντίων, τῆς Δωρεᾶς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν Ψευδοισιδωρείων διατάξεων.

Τὴν αὐθαίρετον ταύτην καὶ ἀπεριόριστον παπικὴν παντοδυναμίαν ἤρχισαν βαρέως νὰ φέρωσι καὶ αὐτοὶ οἱ δυτικοὶ λαοὶ εὐθὺς ἅμα ἀρξάμενοι νὰ φωτίζωνται ἀπὸ τοῦ φωτὸς τῆς παιδείας καὶ νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τοῦ μεσαιωνικοῦ σκότους, οὗτινος προϊὸν ἦτο ὁ παπισμός. Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ὁ ΙΕ' αἰών, ἢ οἱ χρόνοι τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ἐκπαιδευόμενοι καὶ πολιτιζόμενοι οἱ λαοὶ δὲν ἠδύναντο τοῦ λοιποῦ ἀγογγύστως νὰ φέρωσι τοιοῦτον ζυγόν, τυφλῶς δηλ. καὶ ἀνεξετάστως νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὰς αὐθαιρέτους διαταγὰς τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης. Οἱ βασιλεῖς ἤρξαντο ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Φιλίππου τοῦ ὡραίου, νὰ ἀποσείωσιν ἀφ' ἑαυτῶν πᾶσαν ἐξάρτησιν ἀπὸ τῶν παπῶν. Οἱ ἐπιστήμονες ἀφ' ἑτέρου ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις ἤρξαντο νὰ ἐξεγείρωνται κατὰ τῆς παπικῆς κηδεμονείας, ὑφ' ἣν ἐτέλουν τὰ γράμματα κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, καὶ νὰ καταπολεμῶσι τὴν στενὴν ἐκείνην καὶ μωρὰν μοναχικὴν παιδείαν, τὴν σχολαστικὴν καλουμένην καὶ νὰ ζητῶσι νὰ ἀντικαταστήσωσιν αὐτὴν δι' ὑγιοῦς νέας παιδείας μὴ διαστρεφούσης διὰ σοφισμάτων τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ὡς ἔπραττεν ἐκείνη, ἀλλὰ ὁδηγούσης εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ γνησίαν ἀνάπτυξιν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου τὴν σύμφωνον πρὸς τοὺς νόμους τῆς λογικῆς αὐτοῦ φύσεως. Αὕτη εἶναι ἡ τότε κληθεῖσα ἀνθρωπικὴ μόρφωσις ἢ οὐμανισμὸς (Humanismus). Τότε ἤρξατο συγχρόνως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ νὰ σχηματίζηται ἰσχυρὰ μερὶς ἐπισκόπων καὶ θεολόγων ζητοῦσα τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων καὶ ἰδίως τὸν περιορισμὸν τῆς παπικῆς παντοδυναμίας καὶ τὴν ἐπάνοδον τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς διοικήσεως τῆς ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων, εἰς ἃς ἔμεινε πιστὴ καὶ μένει μέχρι τῆς σήμερον ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία. Οἱ τῆς μερίδος ταύτης, ἧς σύνθημα ἦτο «μεταρρύθμισις ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τοῖς μέλεσι» (reformatio in capite et in membris) ἀπῄτουν ἵνα οἱ πάπαι μὴ ἀναμιγνύωνται εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις τῶν κρατῶν καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία θεωρῆται ἀνεξάρτητος τῆς ἐκκλησιαστικῆς· αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι θεωρῶνται ὡς ἡ ἀνωτάτη νομοθετικὴ ἐξουσία ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἧς αἱ ἀποφάσεις ὑποχρεοῦσι καὶ τοὺς πάπας, οἵτινες ἁπλῶς εἶναι ἡ ἐκτελεστικὴ καὶ κυβερνητικὴ κεφαλὴ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας· οἱ ἐπίσκοποι μὴ νομίζωνται, ὅτι εἶναι ἁπλοῖ ἀντιπρόσωποι καὶ πληρεξούσιοι τοῦ πάπα, παρ' αὐτοῦ τὴν ἐπισκοπικὴν ἐξουσίαν ἔχοντες, ἀλλ' ὅτι ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν ταύτην δυνάμει ἀποστολικῆς συστάσεως καὶ εἶναι ἴσοι ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀρχιερωσύνης τῷ πάπᾳ, ὅστις εἶναι πρῶτος μεταξὺ ἴσων (primus inter pares), καὶ δύνανται συγκροτοῦντες συνόδους νὰ διοικῶσι τὰς ἐκκλησίας τῶν χωρῶν των ἀνεξαρτήτως, ἐπιβλεπόμενοι μόνον παρὰ τοῦ πάπα. Τὰς ἀρχὰς ταύτας ἐκήρυξαν οἱ μεταρρυθμιστικοὶ οὗτοι ἐπίσκοποι καὶ θεολόγοι ἐν ταῖς περιφήμοις οἰκουμενικαῖς συνόδοις τῆς Πίσης (1409), τῆς Κωνσταντίας (1414) καὶ τῆς Βασιλείας (1431). Ἀλλὰ οἱ πάπαι, ὧν τὸ κράτος εἶχε πλέον ῥιζώσει ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἀμαθοῦς πλήθους ἐν ἁπάσαις ταῖς καθολικαῖς χώραις, καὶ εἶχε καταστῇ πεπαλαιωμένη πλέον ἢ δυσεξάλειπτος θρησκευτικὴ πρόληψις τῶν ἀμορφώτων ταξεων τῶν λαῶν, κατώρθωσαν διαιροῦντες τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν, συνάπτοντες ἰδιαιτέρας συμφωνίας μετὰ τῶν διαφόρων κατὰ μέρος ἐκκλησιῶν, ῥαδιουργοῦντες ἐν γένει τοὺς ἀντιθέτους των, νὰ ματαιώσωσι τοὺς σκοποὺς αὐτῶν, ἡ δὲ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἔμεινε καὶ μετὰ ταῦτα, ὡς εἶχε κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, καὶ ὁ παπικὸς δεσποτισμὸς ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἐριάλτης νὰ πιέζῃ αὐτήν.

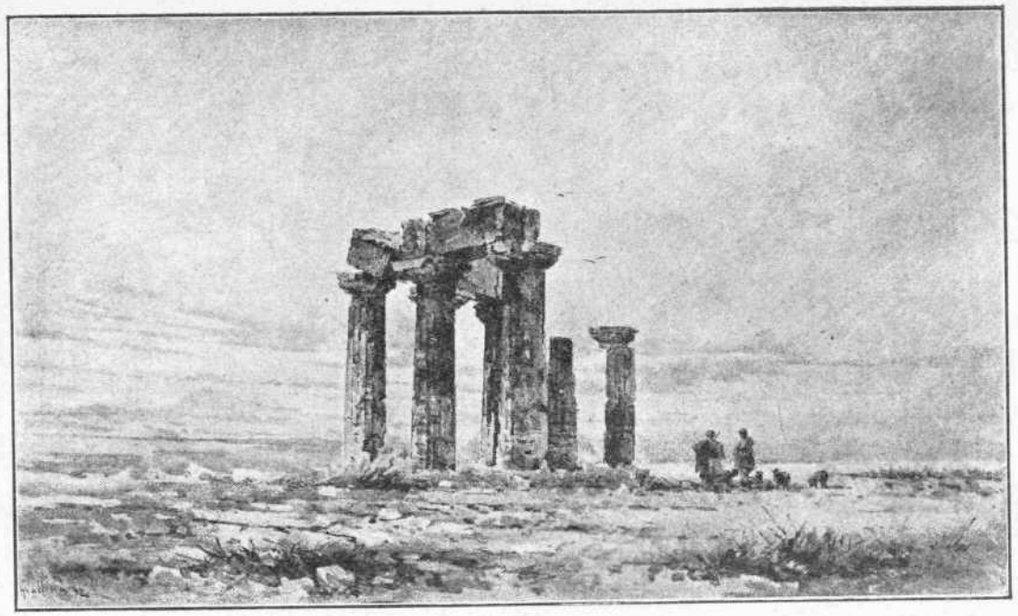

ΚΟΡΙΝΘΟΣ

(εἰκὼν ἐξ ὑδατογραφίας Α. Γιαλλινᾶ)

Ἀλλ' ὅταν οἱ κυβερνῶντες τὰς τύχας τῶν λαῶν ἀποκρούωσι τὰς ὑπὸ τῶν καιρῶν ἐπιβαλλομένας καὶ ἀπαιτουμένας βελτιώσεις καὶ μεταρρυθμίσεις, ὠθοῦσιν ἀναγκαίως τὰ πράγματα εἰς ἐπανάστασιν. Φεύγοντες τὴν μεταρρύθμισιν, ἐμπίπτουσιν εἰς ἐπανάστασιν, ὅ,τι δὲν θέλουσιν ἑκουσίως νὰ πράξωσι, τοῖς ἐπιβάλλεται διὰ τῆς βίας. Τοῦτο συνέβη τότε ἐν τῇ Δύσει. Μετὰ τὴν ματαίωσιν δηλ. τῶν ὑπὸ τῶν φίλων τῆς προόδου ζητουμένων ἐκκλησιαστικῶν μεταρρυθμίσεων, συνέβη κατὰ τὸν ΙΣ' αἰῶνα ἡ φοβερὰ ἐκείνη θρησκευτικὴ ἐπανάστασις, ἡ καλουμένη μεταρρύθμισις ἢ προτεσταντισμός, ἧς τὴν σημαίαν ἐκράτησαν ἐν μὲν τῇ Γερμανίᾳ ὁ Λούθηρος, ἐν δὲ τῇ Ἑλβετίᾳ ὁ Ζβίγγλιος καὶ ὁ Καλβῖνος, καὶ ἥτις ἐγείρασα τοὺς λαοὺς κατὰ τοῦ παπικοῦ δεσποτισμοῦ, ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς Ῥώμης ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν βόρειον Εὐρώπην, 100 περίπου ἑκατομμύρια χριστιανῶν, τοὺς μᾶλλον ἐν τῷ πολιτισμῷ προηγμένους λαοὺς τῆς δύσεως. Καὶ ὅμως καὶ πάλιν ὁ παπισμὸς ἔμεινεν ἀδιόρθωτος καὶ ἐξηκολούθησε διευθύνων τὴν ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν ἐν τῷ αὐτῷ δεσποτικῷ, καὶ ἀπολυτόφρονι πνεύματι. Ἡ ἐν Τριδέντῳ οἰκουμενικὴ λατινικὴ σύνοδος, ἥτις συνῆλθε τῷ 1545, ἵνα ἐπουλώσῃ τὰς πληγὰς τὰς ἐπενεχθείσας τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως, κατ' οὐδὲν ἐμείωσε τὴν ἀπεριόριστον καὶ αὐθαίρετον παπικὴν τῆς ἐκκλησίας κυβέρνησιν. Οἱ πάπαι

καὶ μετὰ ταῦτα ἔμειναν οἱ αὐτοὶ μετὰ τῶν αὐτῶν ἀξιώσεων καὶ ἐξασκοῦντες τὰ αὐτὰ καὶ πρότερον πάσης τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν ἀνεξαρτησίας ἐκμηδενιστικὰ δικαιώματα. Καὶ μετὰ τὴν ἐν Τριδέντῳ σύνοδον ὁ πάπας εἶναι τὸ πᾶν ἐν τῇ ῥωμ. ἐκκλησίᾳ, ὁ ἀπόλυτος καὶ αὐθαίρετος αὐτῆς δεσπότης καὶ ἄρχων. Εἰς μάτην καὶ μετὰ ταῦτα ἐζήτησαν φιλελεύθεροι ἐπίσκοποι ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ μετὰ φιλελευθέρων κυβερνήσεων συνεννοούμενοι καὶ συνεργαζόμενοι νὰ περιορίσωσι τὴν ἀπεριόριστον ταύτην παπικὴν ἐξουσίαν. Εἰς μάτην οἱ γάλλοι ἐπίσκοποι κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἔχοντες ἐπὶ κορυφῆς τὸν περίπυστον Βοσσουέτον ἐκήρυξαν ἐν συνόδῳ τῷ 1682 τὰς περιφήμους γαλλικανικὰς ἐλευθερίας, δι' ὧν ἔθετον φραγμοὺς εἰς τὰς αὐθαιρέτους ἐπεμβάσεις ἀπὸ Ῥώμης. Εἰς μάτην οἱ γερμανοὶ ἀρχιεπίσκοποι συνελθόντες συνέταξαν κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ φιλελευθέρου ἐπισκόπου Χόνθαϊμ τῷ 1784 τὴν ἐν Ἔμς πολύκροτον σύμβασιν, δι' ἧς ὠνειροπόλησαν ἐπὶ στιγμὴν τὴν ὕπαρξιν αὐτονόμου καὶ αὐτοδιοικήτου γερμανικῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Εἰς μάτην Ἰωσὴφ ὁ Β' ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Λουϊπόλδος ἐν Τοσκάνῃ ἐπειράθησαν νὰ διαρρυθμίσωσιν ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον τὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῶν χωρῶν των πράγματα καὶ νὰ ἀπαλλάξωσιν αὐτὴν ἀπὸ πάσης παρὰ τῶν παπῶν ὀλεθρίας ἐπιρροῆς. Εἰς μάτην ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις ἀνακηρύξασα τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν ὡς ἀνθρώπινον δικαίωμα διὰ τῶν θεσπισμάτων της ἐζήτησε νὰ καταστήσῃ τὸν γαλλικὸν κλῆρον αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ πάσης ἐξωτερικῆς ἐξουσίας. Εἰς μάτην τέλος κατὰ τοὺς νεωτάτους τούτους χρόνους ἐξηγέρθησαν ἐν Γερμανίᾳ οἱ Νεοκαθολικοὶ τῷ 1844 καὶ οἱ Παλαιοκαθολικοὶ μετὰ ἀρχηγοῦ τοῦ πολυμαθεστάτου καὶ σοφωτάτου Δέλιγγερ τῷ 1870 κατὰ τοῦ παπικοῦ δεσποτισμοῦ· ὁ παπισμὸς στηριζόμενος εἰς τὰς πεπαλαιωμένας προλήψεις 200 ἑκατομμυρίων καθολικῶν, ἰδίως τῶν ὄχλων, τῶν χωρικῶν καὶ τῶν γυναικῶν, ἔχει βαθυτάτας τὰς ῥίζας του καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν ἑκατομμύρια ἀμαθῶν ἐντελῶς καὶ ἀγραμμάτων ὄχλων δὲν εἶναι εὔκολον νὰ κλονισθῇ. Βεβαίως δὲν εἶναι ὁ παπισμὸς ἵδρυμα προωρισμένον νὰ ζήσῃ αἰωνίως· διότι ὅ,τι δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀληθείας, ἔρχεται ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν πίπτει καὶ ἐκλείπει. Ἀλλ' ὁ παπισμὸς τότε μόνον θὰ ἐκλίπῃ, ὅταν παύσωσι νὰ ὑπάρχωσιν ἀμαθεῖς καθολικοὶ ὄχλοι, ὅταν ἡ παιδεία γενικευθῇ, ὅταν τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης παῦον νὰ ἦναι προνόμιον τῶν ὀλίγων καταυγάσῃ τὰς διανοίας πάντων. Οἱ Πάπαι στηριζόμενοι εἰς τοὺς ὄχλους καὶ βασταζόμενοι ὑπὸ τῶν φοβερῶν Ἰησουϊτῶν, ὧν τὸ πανίσχυρον τάγμα εἶναι ἑταιρεία συνωμοτῶν κατὰ τῆς προόδου καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ ὡς μόνον σκοπὸν ἔχει νὰ διατηρήσῃ τὸν καθολικισμὸν καὶ μετ' αὐτοῦ εἰ δυνατὸν ὁλόκληρον τὸν κόσμον εἰς τὸ statu quo, ἀκολουθοῦν τὸ ἀξίωμα sint ut sunt aut non sint, «ἂς μένωσι δηλ. τὰ πράγματα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὡς ἔχουσιν ἢ γαῖα μιχθήτω πυρί», κατώρθωσαν μέχρι τοῦδε παντοτε νὰ καταπνίξωσι πᾶσαν ἐξέγερσιν κατὰ τοῦ ἀπολύτου δεσποτισμοῦ των, καὶ οὐ μόνον ἐπέτυχον νὰ μὴ ἴδωσι μειουμένην τὴν δύναμίν των, ἀλλ' ὁ Πάπας Πίος ὁ Θ' ἔσχε καὶ τὸν θρίαμβον τελευταῖον νὰ ἴδῃ περὶ ἑαυτὸν 700 καθολικοὺς ἐπισκόπους, ἐν οἷς πλεῖστοι Ἰταλοὶ καὶ τιτουλάριοι ἐπίσκοποι in partibus infidelium, ἐν τῷ Βατικανῷ ἐν συνόδῳ νὰ κηρύττωσι τὸν πάπαν ἀλάνθαστον, νὰ θέτωσι δηλ. τὴν κωρωνίδα εἰς τὸν κολοσσὸν τοῦ παπικοῦ δεσποτισμοῦ παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τῆς καθολικῆς Εὐρώπης τοῦ Δουπανλοῦ, τοῦ Γρατρῦ, τοῦ Δέλιγγερ, τοῦ Ἕφελε, τοῦ Ῥάουσχερ, τοῦ Στροσσμάϊερ καὶ πρὸς μέγα σκάνδαλον πάντων τῶν πεφωτισμένων καθολικῶν τοῦ κόσμου. Τοῦτον τὸν παπικὸν δεσποτισμόν, οὗ τὴν ἱστορίαν παρηκολουθήσαμεν ἐνταῦθα βῆμα πρὸς βῆμα, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρις ἡμῶν, καθ' οὗ ἀείποτε ἠγέρθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἐξοχώτεροι τῶν καθολικῶν, τὸν παπισμὸν τοῦτον τὸν ἐν τῇ δύσει πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ φιλελευθέρου καὶ προοδευτικοῦ κόσμου ἀποκρουόμενον, τοῦτον τὸν παπικὸν ζυγόν, ὑφ' ὃν στενάζουσιν ὡς ὑπὸ ἐφιάλτην οἱ λαοὶ τῆς δύσεως καὶ καθ' οὗ εἶναι εἰς φανερὰν ῥῆξιν πᾶσαι αἱ εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις καὶ αὐτῶν τῶν καθολικῶν λαῶν, ἑτοιμάζονται Λέων ὁ ΙΓ' καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Ἰησουΐται δι' ἐγκυκλίου νὰ συστήσωσιν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς τῆς ἀνατολῆς ἵνα ἀποδεχθῶσιν αὐτόν! Εὐχαριστοῦμεν ἐκ τῶν προτέρων διὰ τὸ δῶρον!

Οὗτος εἶναι ὁ πρῶτος λόγος, δι' ὃν ἀπέκρουσαν πάντοτε καὶ ἀποκρούουσι νῦν καὶ θὰ ἀποκρούωσιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα οἱ ὀρθόδοξοι λαοὶ τῆς ἀνατολῆς πᾶσαν ὑπὸ τὸν παπισμὸν ὑποταγὴν ἑαυτῶν, τὸ ὅτι δηλ. ἡ ἀξίωσις τοῦ πάπα νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀπαιτῇ ὑποταγὴν παρὰ πάντων εἶναι ἀβάσιμος, ἀδικαιολόγητος καὶ αὐθαίρετος, καὶ ἔμπνευσις καθαρᾶς ἀλαζονείας. Τὰ ἀνωτέρω ἀπέδειξαν ἡλίου φαεινότερον, ὅτι ὁ παπισμὸς δὲν εἶναι ἵδρυμα ἀποστολικόν, ἀλλ' ὅτι κατὰ μικρὸν οἱ ἐπίσκοποι Ῥώμης ἐσφετερίσθησαν τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν, ἣν εἶναι νῦν περιβεβλημένοι, καὶ τὴν ὁποίαν ζητοῦσι νὰ ἐπιβάλωσι καὶ εἰς τοὺς μὴ καθολικοὺς χριστιανικοὺς λαούς. Ἐν τῷ ἑπομένῳ ἄρθρῳ θὰ ἐξετάσωμεν καὶ τοὺς ἄλλους λόγους.

Α. ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

Η ΜΙΚΡΑ ΚΟΜΗΣΣΑ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΟΚΤΑΒΙΟΥ ΦΕΓΙΕ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

Ἡ τοιαύτη μου εἰλικρινὴς μέν, ἀλλ' οὐχὶ ἴσως ἀρκούντως σαφὴς ἀπολογία δὲν ἔτυχεν ἀπαντήσεως, καθότι κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὑπερβάντες τὰ ἐρείπια τῆς Μονῆς εὑρέθημεν αἴφνης ἐν μέσῳ τῆς ὀπισθοφυλακῆς τοῦ ἱππικοῦ. Ἡ ἐμφάνισις ἡμῶν διήγειρεν ὑπόκωφόν τι ψιθύρισμα μεταξὺ τῶν κυνηγῶν, οἵτινες κυκλώσαντες τὴν κυρίαν Πάλμα, ἐσυγχαίροντο αὐτὴν γελῶντες διὰ τὸ κέρδος τοῦ στοιχήματος. Τὰ συγχαρητήρια ὅμως ταῦτα ἐδέχετο ἡ μικρὰ κόμησσα μετ' ἀδιαφορίας καὶ στενοχωρίας μάλιστα προφανοῦς, ὅπως δὲ ἀπαλλαγῇ αὐτῶν ἐμαστίγωσε τὸν ἵππον καὶ εἰσώρμησεν εἰς τὸ δάσος.

Ὁ κ. Μαλουὲ μὲ ὑπεδέχθη μετὰ μείζονος ἔτι τῆς συνήθους αὐτῷ εὐπροσηγορίας, καίτοι δὲ οὐδόλως ὑπηνίχθη τὴν αἰτίαν τῆς ἀκουσίας μου μεταβάσεως εἰς τὴν κυνηγετικὴν ἐκείνην πανήγυριν, κατέβαλεν ἐν τούτοις πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως καταστήσῃ αὐτὴν κατὰ τὸ δυνατὸν διασκεδαστικήν. Μετ' οὐ πολὺ οἱ κύνες ἐξήγειραν γιγαντιαίαν ἔλαφον καὶ ἠκολούθησα αὐτοὺς μετὰ πολλῆς προθυμίας, ἐκτιμῶν κατ' ἀξίαν τὴν ἀνδροπρεπῆ ἐκείνην διασκέδασιν, καίτοι δὲν ἀρκεῖ αὕτη μόνη πρὸς πλήρωσιν πάσης μου ἐπὶ τῆς γῆς ἐπιθυμίας.

Τὸ κυνήγιον ἀπέβη ἀτυχές· καθότι οἱ πρωτόσκυλοι ἔχασαν τὰ ἴχνη καὶ ἡ νίκη ἔκλινεν ὑπὲρ τῆς ἐλάφου. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἡμῶν ἡ δεῖλη ἐσκιαγράφει ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων καὶ τῶν λόφων, μελαγχολικὸν σκότος ἠπλοῦτο ἐπὶ τοῦ δάσους καὶ ὑπόλευκος ἐπὶ τῶν λειμώνων ὁμίχλη, ἀχλὺς δὲ πυκνοτέρα ἐπεκάθητο ἐπὶ τῶν ἑλιγμῶν τοῦ διατέμνοντος τὴν κοιλάδα ῥυακίου. Ἐνῷ ἐπεσκόπουν μετὰ συγκινήσεως τὴν σκηνογραφίαν ταύτην ἐνθυμίζουσάν μοι ἐποχὴν εὐτυχεστέραν, εἶδα αἴφνης πλησίον μου τὴν κυρίαν Πάλμα.

— Κλίνω νὰ πιστεύσω, μοὶ εἶπε, μετὰ τῆς συνήθους προπετείας, ὅτι μὲ περιφρονεῖτε διὰ τὴν ἀμάθειάν μου καὶ ἔλλειψιν πνεύματος πολὺ μᾶλλον ἢ διὰ τὴν ἀποδιδομένην εἰς τὴν διαγωγήν μου ἐλαφρότητα. Προτιμᾶτε τὰ διανοητικὰ χαρίσματα τῶν ἠθικῶν. Δὲν ἔχω δίκαιον;

— Ὄχι, κυρία μου, δὲν ἔχετε δίκαιον, ἀπεκρίθην γελῶν. Πρὸ πάντων πρέπει νὰ λείψῃ ἡ λέξις περιφρόνησις, ἔπειτα οὐδόλως πιστεύω εἰς τὴν ἀμάθειάν σας καὶ ἔτι ὀλιγώτερον εἰς τὴν ἔλλειψιν πνεύματος. Τὴν ἀρετὴν θεωρῶ ὡς τὸ πολυτιμότατον καὶ σπανιώτατον τῶν θείων δώρων, ἀλλὰ τεχνίτης ὢν οὐδόλως εἶναι παράδοξον ἂν ἀγαπῶ τοὺς ἐκτιμῶντας τὴν τέχνην καὶ δυναμένους νὰ ὁμιλήσωσι σπουδάζοντες περὶ τῶν πραγμάτων ἅτινα μ' ἐνδιαφέρουσι.

— Πρέπει λοιπὸν νὰ ἔχωσι καὶ αἱ γυναῖκες ἀκαταπαύστως εἰς τὸ στόμα τὰς ψυχικὰς ἐκστάσεις, τὰς κυπαρίσσους καὶ τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου, ὅπως ἀποκτήσωσι τὴν ὑπόληψίν σας ὡς φιλόκαλοι καὶ σπουδαῖαι; Ἀλλ' ἔχετε δίκαιον· ἐγὼ οὐδέποτε συλλογίζομαι· νομίζω μάλιστα ὅτι μίαν μόνον στιγμὴν ἂν ἐσυλλογιζόμην ἡ κεφαλή μου ἤθελε σπάσει . . . Σεῖς δέ, τί ἐσκέπτεσθε μέσα εἰς τὸ κελλίον αὐτῆς τῆς γραίας Μονῆς;

— Ἐσυλλογιζόμην, κυρία μου, ἀπεκρίθην μετ' εὐθυμίας, ὅτι μεγάλη ἦτο ἡ κακία σας, ὅταν μ' ἐκυνηγήσατε ὡς ἄγριον ζῶον, καὶ σᾶς κατηράσθην ἐξ ὅλης καρδίας.

— Καὶ εἴχετε δίκαιον. Ἀλλὰ τώρα μὲ καταρᾶσθε ἀκόμη;

— Τώρα ἐπιθυμῶ ὁλοψύχως νὰ μοὶ ἦτο δυνατὸν νὰ πράξω ὅ τι δήποτε ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας σας.

— Καὶ ἐγὼ ἐπίσης, εἶπεν ἡ μικρὰ κόμησσα μετὰ πολλῆς ἀρελείας. Μετὰ τινας δὲ στιγμὰς σιωπῆς ἐπρόσθεσε: Ἂν ἤμην ἀνὴρ πιστεύω ὅτι ἤθελα γίνει ἐρημίτης.

— Τοῦτο θὰ ἦτο μεγάλον κρίμα.

— Ἡ ἰδέα μου αὕτη δὲν σᾶς ἐκπλήττει;

— Ὄχι, κυρία μου.

— Ὁμολογήσατε ὅτι μὲ πιστεύετε τόσον ἰδιότροπον, ὥστε οὐδεμία τρέλλα ἤθελε σᾶς ἐκπλήξει ἐκ μέρους μου. Μὲ νομίζετε ἴσως ἱκανὴν καὶ νὰ σᾶς ἀγαπήσω.

— Διατί ὄχι; ἀπεκρίθην γελῶν. Αἱ διαθέσεις τῶν ἀνθρώπων μεταβάλλονται. Ἐγὼ σήμερον σᾶς ὑπεραγαπῶ. Μιμηθῆτε τὸ καλὸν τοῦτο παράδειγμα.

— Θά με δώσετε τοὐλάχιστον καιρόν τινα νὰ σκεφθῶ, πρὶν ἀποφασίσω.

— Ὄχι ὅμως πολὺν καιρόν.

— Ὅσος χρειάζεται . . . ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἴμεθα φίλοι.

— Ἂν εἴμεθα φίλοι, δὲν ἔχω τίποτε περισσότερον νὰ ἐλπίσω, ἀπεκρίθην τείνων τὴν χεῖρα εἰς τὴν κόμησσαν μεθ' ὁλοψύχου εἰλικρινείας, ἀλλ' αὕτη ἐδέχθη τὴν χειραψίαν μετά τινος ἐπιφυλάξεως. Ἐπελθούσης ἐν τούτοις τῆς νυκτὸς ἐτρέξαμεν ἐν σιωπῇ μέχρι τοῦ πύργου.

Καταβαίνων τοῦ κοιτῶνος κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου ἀπήντησα εἰς τὸν προθάλαμον τὴν κυρίαν Μαλουέ.—Λοιπόν, μὲ εἶπε μειδιῶσα, ἐξετελέσατε τὴν συνταγήν μου;

— Κατὰ γράμμα.

— Ὑπεκρίθητε ὅτι δέχεσθε τὸν ζυγόν;

— Μάλιστα, κυρία μου.

— Καλὰ ἐκάμετε. Τώρα θὰ ἡσυχάσῃ καὶ θὰ σᾶς ἀφήσῃ ἥσυχον.

— Τὸ εὔχομαι ἐξ ὅλης ψυχῆς.

Ἡ ἑσπέρα παρῆλθεν ἄνευ ἄλλου τινὸς ἐπεισοδίου. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς ἀπέδωκα ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας εἰς τὴν κυρίαν Πάλμα μικράς τινας ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας δὲν μοὶ ἐζήτει πλέον, ἐκείνη δὲ ἀρῆκε δὶς ἢ τρὶς τὸν χορὸν ὅπως συνδιαλεχθῇ ἐπί τινας στιγμὰς μετ' ἐμοῦ μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ εὐθυμίας, ὅτε δὲ ἀπεσύρθην τῆς αἰθούσης μὲ προέπεμψε μὲ βλέμμα φιλικώτατον μέχρι τῆς θύρας.

Ζητῶ ἤδη παρὰ σοῦ, φίλε Παῦλε, νὰ σταθμίσῃς ἀκριβῶς τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τῶν ἀνωτέρω

1 Ἴδε σελ. 101

καὶ νὰ μοὶ εἴπῃς ἂν ἔργον τῆς φαντασίας μου εἶναι αἱ διαστάσεις τὰς ὁποίας ἀπέδωκα εἰς σύνηθες κοσμικὸν ἐπεισόδιον, ἢ ἂν διαβλέπῃς εἰς αὐτὸ τὰ σπέρματα σοβαρωτέρας τινὸς περιπλοκῆς, ὅπως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀναχωρήσω ἀμέσως, διαλύων τὸ πρὸς τοὺς φιλοξενοῦντάς με συμβόλαιον, δι' οὗ ὑπεχρεώθην νὰ μείνω ἐνταῦθα ἐπὶ δέκα ἀκόμη ἡμέρας.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν ἀγαπῶ τὴν κυρίαν Πάλμα καὶ οὔτε δύναμαι οὔτε θέλω νὰ τὴν ἀγαπήσω. Ἡ περὶ αὐτῆς γνώμη μου μετεβλήθη ἐξ ὁλοκλήρου καὶ τὴν θεωρῶ ἤδη ὡς καλὴν γυναῖκα, κἄπως ἐλαφροκέφαλον, διαγωγῆς δὲ ἂν οὐχὶ ἀμέμπτου, πολὺ τοὐλάχιστον τῆς ὑπολήψεως αὐτῆς καλλιτέρας καὶ πρὸ πάντων ἀγαθωτάτης καρδίας. Πρὸς τὴν κυρίαν ταύτην τρέφω ἤδη ἱκανὴν φιλίαν καὶ πατρικὸν οὕτως εἰπεῖν αἴσθημα, οὐδὲν ὅμως περισσότερον ἢ δυνάμενον νὰ ἐλαττώσῃ τὴν μεταξὺ ἡμῶν ἀπόστασιν. Ἡ ἰδέα νὰ γείνω σύζυγός της μοὶ φαίνεται γελοία, ἤθελον δὲ θεωρήσει ὡς ἀσυνείδητον ἔργον νὰ λάβω αὐτὴν ὡς ἐρωμένην, τόσον μᾶλλον καθ' ὅσον τὴν πιστεύω ὑπὸ τὸ κράτος φαντασιοπληξίας μᾶλλον ἢ αἰσθήματος σοβαρωτέρου, κλίνω δὲ καὶ νὰ συμμερισθῶ τὴν ἰδέαν τῆς κυρίας Μαλουέ, καθ' ἣν ἡ μικρὰ κόμησσα οὐδὲν ἄλλο ἐπεθύμει καταδιώκουσά με μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς παρὰ μόνον νὰ συμπεριλάβῃ καὶ ἐμὲ εἰς τὸ κομβολόγιόν της. Περατῶν τὴν μακρὰν ταύτην ἐπιστολὴν δὲν εἶναι ἴσως περιττὸν νὰ σ' ἐνθυμίσω ὅτι δὲν εἶμαι αὐτάρεσκος. Ἡ αὐταρέσκεια δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐννοῇ τις ὅτι ἔτυχε ν' ἀρέσῃ εἰς γυναῖκα, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ἐπαίρεται διὰ τοιοῦτο εὐτύχημα, λησμονῶν πόσον σπανίως συμβαίνει τοῦτο εἰς τοὺς ἔχοντας ἀληθῆ ἀξίαν. Καλὴν νύκτα.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΡΕΛΛΑ

Εἶμουν τρελλός, μὰ εἶχα γνώση·
Εἶχα τὴ γνώση νὰ πιστεύω
Πῶς μιὰ ψυχὴ ποῦ μοῦ εἶχε δώσει
Τὴν ὀμορφιά της νὰ λατρεύω,
Πῶς μ' ὅση ἀγάπη τὴ φιλοῦσα,
Μέσα της ἔκρυβε ἄλλη τόση.
Εἶμουν τρελλὸς ποῦ τὸ θαρροῦσα,
Εἶμουν τρελλός, μὰ εἶχα γνώση.

—

Ἄχ, ἀπὸ τότες ποῦ ἡ καλή μου
Τὰ λούλουδα παντοῦ μοιράζει,
Ποῦ ἀνθοῦσαν μέσα στὴν αὐλή μου,
Τὸ νοῦ μου ἀγάπη δὲν ταράζει.
Φρονίμεψα, ἄκαρδη κοπέλλα,
Καὶ σ' ἀψηφῶ, μὰ τὴν τιμή μου.
Φρονίμεψα, μὰ τώρα ἡ τρέλλα
Στ' ἀλήθεια λυώνει τὸ κορμί μου.

Α.

Η ΖΩΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΝΑ ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟ

Ὅλοι τὸ ἔλεγαν· διὰ τὸν Θρασύβουλον ἦτο ὁ κόσμος. Νέος, εὔμορφος, κομψός, φαιδρός, ἀμέριμνος. Πλούσιος δὲν ἦταν ἀλήθεια· ἀλλὰ εἶχε τὸ δίπλωμά του, τὸν θεῖόν του καὶ μίαν θέσιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν μὲ μέλλον, ἡ ὁποία τὸν ἔκαμνε γαμβρὸν περιζήτητον. Τώρα τὰ εἶχε μὲ τὴν οἰκογένειαν Πολυχρόνη, ἢ ὅπως ἔλεγαν μερικοὶ καὶ μερικαὶ ἀντίζηλοι, ἡ οἰκογένεια Πολυχρόνη τὰ εἶχε μὲ αὐτόν. Ὁ κ. Πολυχρόνης, Περικλῆς τὸ ὄνομα, ἦτο καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν παλαιός, ἔχων φήμην βιβλιοκαπήλου καὶ μίαν κόρην δεκαεπτὰ ἕως δεκαοκτὼ ἐτῶν, μὲ ἀξιώσεις δεκαεξαέτιδος, ἀρκετὰ εὔμορφην ὅμως, χαϊδευμένην καὶ μὲ καλὴν προῖκα. Ἕνεκα τῆς κόρης αὐτῆς κυρίως—ἡ μήτηρ της ἦτο πλέον ἀρκετὰ προχωρημένη, παιδάρια δὲ ἀκόμη οἱ ἀδελφοί της, — ἡ οἰκία τοῦ καθηγητοῦ ἦτο ἀνοικτή, εὔθυμον καὶ θορυβῶδες κέντρον νέων καὶ νεανίδων, μετὰ τῶν γονέων των καὶ μή. Φέτος ὁ κυριεύων πλανήτης ἦτο ὁ Θρασύβουλος. Τὸν ἐγνώριζαν ὀλίγον καὶ πρίν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἡ γειτνίασις τοὺς ἔκαμε νὰ συσφίγξωσι τοὺς φιλικοὺς δεσμούς. Μερικοὶ ἠθέλησαν νὰ εἴπουν ὅτι καὶ ἡ γειτνίασις ὠφείλετο εἰς τὰ θερμὰ βλέμματα τῆς Ἀλεξάνδρας—αὐτὸ ἦτο τὸ ὄνομα τῆς Δος Πολυχρόνη·—ἀλλ' ὅπως παρετήρησε καὶ μία κυρία εὐφυὴς καὶ ἀποστρεφομένη, πρᾶγμα σπάνιον! τὴν κακολογίαν, αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν γίνονται στὰς Ἀθήνας . . .

Ὁπωσδήποτε ἐπέρασαν ἕνα χειμῶνα χαριτωμένον. Γεύματα, βεγκιέρες, χορούς, après-midi, ἐκδρομάς, εἰς ὅλα μαζὶ ὁ Θρασύβουλος καὶ ἡ Ἀλεξάνδρα. Εἰς τὸν περίπατον, κάθε ἀπόγευμα σχεδόν, ἔβλεπέ τις ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὡςεπιτοπολὺ μεγάλου των ὁμίλου, τὸ ἄσπρο γουνωτὸ ἐπανωφοράκι τῆς Ἀλεξάνδρας, πλησίον, ἀμεταθέτως πλησίον τοῦ βαθυκυάνου ἐπανωφορίου τοῦ Θρασυβούλου. Καὶ τὸ βράδυ στὸ σπίτι πάλι μαζί, καὶ αὔριον πάλιν μαζί, καὶ τὴν ἄλλην μαζί, αἰωνίως μαζί. Εἶχεν ἀναπτυχθῆ μεταξύ των, χωρίς ποτε νὰ τὸ ἐκφρασθῶσιν, ἡ αἰσθηματικὴ ἐκείνη σχέσις, ἡ εὔκολος, ἡ ἄνευ βάθους, τὴν ὁποίαν κοινῶς ὀνομάζουν ἔρωτα, ἀλλ' ἡ ὁποία δὲν εἶνε παρὰ κλίσις ἀμοιβαία ἁπλῆ, τόσον ὁμοιάζουσα πρὸς τὸν ἀληθῆ ἔρωτα, ὅσον καὶ ὁ ἀστὴρ πρὸς τὸ ἴνδαλμά του, τὸ σχηματιζόμενον ἐντὸς τέλματος βορβορώδους. Ὁ πατήρ, ἀπονήρευτος εἰς ὅ,τι δὲν εἶχε σχέσιν μὲ τὰ διδακτικὰ βιβλία, τίποτε ἀνάρμοστον δὲν διέβλεπε εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο νέων. Ἡ κυρία Πολυχρόνη ἐννόει περισσότερα· ἀλλ' οὐδέποτε μήτηρ, καὶ μάλιστα ἀθηναία, ἠμπόδισε τὴν κόρην της νὰ ἔχῃ σχέσεις μὲ νέον τὸν ὁποῖον ἐκαλόβλεπεν ὡς γαμβρόν.

Οὕτω διεσκέδασαν λαμπρὰ τὴν Ἀπόκρεων. Ἔδωκαν χορούς, ἐδέχθησαν μασκαράδες, ἐμασκαρεύθησαν αὐτοί, μία μεγάλη κομπανία, καὶ ἐγύρισαν τὰ σαλόνια· δὲν ἄφησαν ἀπόγευμα, δὲν ἄφησαν βράδυ. Ἡ Σαρακοστὴ τοὺς εὗρε ἐξηντλημένους, κατακόπους, ἐλεεινούς. Τὰ κούλουμα εἰς τὸ Φάληρον ἦτο ἡ τελευταία των διασκέδασις, ψυχρὰ διασκέδασις ὅμως, ἀληθινὸν ξεθύμασμα. Ὁ Θρασύβουλος ἔκαμεν ὕστερα πέντ' ἓξ ἡμέρας νὰ ὑπάγῃ εἰς τοῦ κ. Πολυχρόνη. Μόνον τὴν Παρασκευὴν συνηντήθη μετὰ τῆς ἀγαπητῆς του εἰς τὴν γειτονικήν των ἐκκλησίαν, εἰς τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον, ὅπου, βέβαιος διὰ τὴν καλὴν συνάντησιν, μετέβη καὶ ὁ Θρασύβουλος νἀκούσῃ τοὺς πρώτους χαιρετισμούς. Ἡ ἐκκλησία ἦτο γεμάτη ἀπὸ γυναῖκας· ἄνδρες ὀλίγοι.

Τὰ γραΐδια ἐσταυροκοποῦντο καὶ ἔρριπταν ἄγρια βλέμματα πρὸς τὸ μέρος τῶν δύο νέων, οἱ ὁποῖοι συνωμίλουν, ὄχι πολὺ χαμηλοφώνως, ἀνακοινοῦντες τὰς τόσας ἐντυπώσεις τῶν τελευταίων διασκεδάσεων καὶ γελῶντες διαρκῶς. Αἴφνης ὁ νέος, εἰς τὸν ὁποῖον τὰ φῶτα τῶν κηρίων καὶ ἡ ὀσμὴ τοῦ λιβάνου, ἐνέπνευσαν παραδόξους ὀρέξεις, ἐστράφη πρὸς τὴν Ἀλεξάνδραν καὶ τῆς εἶπεν:

— Αὔριο εἶνε Ψυχοσάββατο. Πᾶμε στὸ Νεκροταφεῖο;

— Οὔφ, καϋμένε καὶ σύ. Δὲν ἔχω ὄρεξη γιὰ κλάματα.

— Κλάματα; Καὶ ποιὸς στῶπε; Ἐμεῖς θὰ πᾶμε νὰ διασκεδάσουμε.

— Ὡραία διασκέδασις. Θὰ σου εἶνε φαίνεται εὐχάριστο νὰ βλέπῃς τὸν κόσμο νὰ κλαίῃ.

— Πολὺ καλά. Πᾶμε, καὶ θὰ ἰδῇς τί γέλια ἔχουμε νὰ κάνουμε. Σὲ παρακαλῶ, κάνε μου τὴ χάρι.

Ἡ Ἀλεξάνδρα ἐστράφη πρὸς τὴν μητέρα της, ἔκπληκτος.

— Καλὲ μαμά, ἄκουσε τί μου λέει ὁ Θρασύβουλος. Νὰ πᾶμε, λέει, αὔριο στὸ Νεκροταφεῖο.

— Ἀλήθεια, νὰ πᾶτε. Εἶνε ψυχοσάββατο καὶ θἆνε ὡραῖα."

— Καὶ διασκεδάζει ὁ κόσμος μὲ τοὺς πεθαμένους;

— Μπᾶ καὶ δὲν τὤξερες; εἶπεν ἡ μήτηρ καὶ ἐσταυροκοπήθη, διότι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἱερεὺς ἐψαλμῴδει τὸ «Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε».

Ἡ Ἀλεξάνδρα δὲν εἶχε πλέον κανένα λόγον νἀρνηθῇ καὶ ἡ ἐκδρομὴ ἀπεφασίσθη.

*

Καὶ ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα τῶν Ψυχῶν ἀνέφελος, ἐαρινή. Ἡ Ἀλεξάνδρα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τοῦ μεγαλητέρου της ἀδελφοῦ, — παιδίου δεκατετραέτους, ἀφώνου καὶ συνεσταλμένου — μετέβαιναν πεζῇ εἰς τὸ Νεκροταφεῖον. Καὶ μετ' αὐτῶν κόσμος πολὺς πεζὸς ἢ ἐφ' ἁμάξης. Ἡ ὁδὸς τῆς αἰωνίας ἀναπαύσεως, ἡ στενὴ λωρὶς ἡ λευκάζουσα συνήθως ὡς εἰδύλλιον ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐρείας καὶ πρασινιζούσης ἐκτάσεως, τὴν ὥραν ἐκείνην ἐμυρμήκια ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ ποικίλου, τοῦ μεταβαίνοντος πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν νεκρῶν. Ὁ ἥλιος ἔλουε διὰ κρουνῶν φωτὸς τὸ πανόραμα καὶ ἔπνεεν αὔρα δροσοβόλος, πληροῦσα τὰς ψυχὰς τῶν νέων ἀπὸ ἀγαλλίασιν μυστικήν. Αὐτοὶ συγγενεῖς πεθαμένους δὲν εἶχαν διὰ νὰ τοὺς ἐνθυμηθοῦν καὶ νὰ λυπηθοῦν. Ἐπήγαιναν πραγματικῶς διὰ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ διασκεδάσουν. Ἀλλ' ὁ περισσότερος κόσμος ἐκεῖ οὔτε κατηφὴς ἦτο, οὔτε μελαγχολικός. Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν γυναῖκας τινὰς μαυροφόρους, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μὲ τὰ μαντήλια εἰς τὰς χεῖρας, ἀλλὰ τόσον ἀξιοπρεπεῖς καὶ μή μου ἅπτου εἰς τὴν θλῖψιν, ὥστε οὐδεμίαν νὰ μεταδίδουν συγκίνησιν, τὸ σύνολον ἦτο εὔθυμον καὶ φαιδρόν, ὡς οἱασδήποτε ἄλλης κοσμικῆς πανηγύρεως. Συνωμίλουν, ἐγέλων, ἐχαριεντίζοντο, ἐπειράζοντο, ἠστειεύοντο. Ἐντὸς τοῦ κήπου οἱ γνώριμοι ἀπετέλουν κύκλους μεγάλους καὶ περιήρχοντο τὰς δενδροφύτους διόδους περιεργαζόμενοι τὰ μνημεῖα καὶ σχολιάζοντες τὰς ἐπιγραφάς. Ὅταν εἰςῆλθον τὸ ἄσπρο γουνωτὸ ἐπανωφοράκι μαζὶ μὲ τὸ βαθυκύανον, ὅπως πάντοτε, μεγάλη ὁμὰς κόσμου περιεκύκλου τὸ μνημεῖον τοῦ Τοσίτσα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἕνας παπᾶς ἔβγαζε λόγον. Οἱ δύο νέοι ἐπλησίασαν ἐκεῖ χειροκρατούμενοι, ἀκολουθοῦντος εὐπειθῶς καὶ ἄνευ ἀντιρρήσεως τοῦ μικροῦ. Ὁ ἱεροκῆρυξ ἔλεγε στομφώδεις ἀνοησίας, λόγια χωρὶς πνεῦμα, χωρὶς αἴσθημα. Οἱ νέοι τὸν ἤκουσαν κατ' ἀρχὰς ψυχροί· ἀλλ' ἅμα μίαν φορὰν συνεννοήθησαν διὰ τοῦ βλέμματος, ἐγέλασαν καὶ ἐξηκολούθησαν πλέον νὰ γελῶσι μὲ ὅ,τι ἔλεγε. Καὶ ὅσῳ ὡμίλει ὁ παπᾶς, καὶ ὅσῳ ἦσαν ἠναγκασμένοι αὐτοὶ νὰ καταπνίγωσι τὰ γέλια των, τόσῳ ἐγελοῦσαν περισσότερον. Ἐπῆγαν νὰ σκάσουν καὶ ἔσπευσαν νἀπομακρυνθοῦν ἐκεῖθεν διὰ νὰ ξεθυμάνουν. Καὶ ἔβαλαν φεύγοντες τὰ γέλια μὲ ὅλην των τὴν καρδιάν.

— Πώ, πώ, ἁμαρτία εἶνε! εἶπεν ἡ Ἀλεξάνδρα.

— Ἄφησέ με καλὲ καὶ 'πήγαινε σὰ ροδάνι ἡ γλῶσσά του μ' ἐκεῖνες τὶς ἀηδίες ποῦ ἔλεγε! ἀπήντησεν ὁ Θρασύβουλος.

— Καλὰ τὤλεγες πῶς θὰ γελάσουμε στὸ Νεκροταφεῖο.

— Καὶ ἀκόμη ποῦ νὰ ἰδῇς!

Καὶ ἤρχισαν τὴν περιοδείαν των ἀνὰ τὸν κῆπον μόνοι, χαιρετίζοντες ἀλλ' ἀποφεύγοντες τοὺς γνωρίμους. Ἱερεῖς περιήρχοντο τὰ μνημεῖα, κεκοσμημένα διὰ στεφάνων, δι' ἀνθοδεσμῶν καὶ διὰ κηρίων καὶ ἔψαλλαν τρισάγιον. Εἰς τοὺς νέους ἔκαμνεν ἐντύπωσιν ἡ βία των καὶ τὸ ἀποταμιευτικὸν κίνημα διὰ τοῦ ὁποίου ἥρπαζαν παρὰ τῶν συγγενῶν τὸ ἀντίτιμον τῶν εὐχῶν των. Ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τοὺς διεσκέδαζαν αἱ ἐπὶ τῶν μνημείων ἐπιγραφαί, ὄχι τόσον αἱ σόλοικοι καὶ αἱ ἀνορθόγραφοι, ὅσον αἱ πομπώδεις ἐκεῖναι, αἱ ἐξυμνοῦσαι τὰς ἀμφιβόλους καὶ ἀγνώστους ἀρετὰς τῶν ἐνθάδε κειμένων. Εἰς τὴν ἁπλοϊκὴν Ἀλεξάνδραν ἔκαμαν πολλὴν ἐντύπωσιν τὰ κοσμητικά, τὰ ὁποῖα ἀνέγνωσεν ἐπὶ τοῦ νεοτεύκτου τάφου ἑνὸς κυρίου, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζε καλὰ ὅτι διὰ πᾶν ἄλλο ἐφημίζετο ὅταν ἔζη. Ἀλλὰ τὴν καθησύχασεν ὁ Θρασύβουλος εἰπὼν ὅτι εἰς τὸ Νεκροταφεῖον βασιλεύει αἰωνία Ἀποκρηά, καὶ ὅτι εἶνε ὁ μόνος τόπος εἰς τὸν ὁποῖον μπορεῖ κανεὶς νὰ ἔλθῃ ὀλίγον διὰ νὰ ξεσκάσῃ.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἔστρεψεν ἡ νεᾶνις περὶ αὐτὴν τὸ βλέμμα σκεπτική. Ἦτο ὡραία ἡ ἔκτασις ἡ λευκοπρασίνη, ἡ ἐκπάγλως λευκὴ καὶ βαθέως πρασίνη ἔκτασις, ἡ ἀντικατοπτριζομένη ἐντὸς τῶν γλαυκῶν ὀφθαλμῶν της. Τὸ τοπίον τοῦ θανάτου ἦτο πράγματι φαιδρὸν καὶ ἐνέπνεεν εἰς τὴν νεκρὰν ψυχήν της παραδόξως μίαν ἀγαλλίασιν, ἓν αἴσθημα εὐδαιμονίας, ἐντεινομένης ἴσως καὶ ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ Θρασυβούλου. Ἡ γῆ, ἡ καλυπτομένη τὴν ἐπιφάνειαν ὑπὸ κόσμων μαρμαρίνων καὶ πρασιᾶς καὶ ἀνθέων, ἀπέκρυπτεν εἰς τὸ βάθος της τὸ ἀπαίσιον θέαμα τῶν σκελετῶν, τῶν γυμνῶν κρανίων καὶ τῶν ἀποσυντεθειμένων σαρκῶν, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέπλαττεν ὡς ἦτο φρικῶδες καὶ τὸ ὁποῖον ὅλους τοὺς ὀφθαλμοὺς θὰ ἐγέμιζε μὲ δάκρυα ἂν αἴφνης ἀπεκαλύπτετο. Ἀντὶ τούτου δὲ ἡ πολυτέλεια τῶν μνημείων, ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς θλίψεως, ἡ ἀναλγησία τῶν πολλῶν ἐπισκεπτῶν, τὰ ἄνθη καὶ αἱ πρασιαί, ἀπεδίωκον τὴν μελαγχολίαν ἐκ τοῦ θεάματος καὶ ἐνεστάλαζον ἠρέμα εἰς τὴν ψυχὴν τὴν χαρὰν καὶ τὸν ἔρωτα.

Καὶ εὗρεν ἐκεῖ τὴν στιγμὴν ὁ Θρασύβουλος νὰ θλίψῃ συμπαθῶς τὴν μικρὰν χειροκτιοφόρον χεῖρα, τὴν ὁποίαν ἐκράτει καὶ νὰ ψιθυρίσῃ παρὰ τὸ οὖς τῆς νεάνιδος, διὰ πρώτην φοράν, τὴν μεγάλην λέξιν τῆς ζωῆς . . .

Ἀπὸ τῆς ἐκστάσεώς των τοὺς ἀπέσπασαν αἴφνης γοεροὶ κλαυθμοί, ἀντηχοῦντες ὄπισθεν τῶν κυπαρίσσων. Ἔσπευσαν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ εἶδον τὸ ἀλησμόνητον θέαμα. Τὸ μέρος ἦτο ἔρημον, ψυχή. Ἐπί τινος τάφου ἦτο ἐρριμμένη πρηνὴς γυνὴ κλαίουσα καὶ ὀδυρομένη. Ἡ γυνὴ ἦτο πτωχή, ἰσχνή, ὠχρά, μὲ ἁπλῆν μαύρην ἐνδυμασίαν· καὶ ὁ τάφος πτωχός, ἁπλοῦς σωρὸς χώματος, ἄνευ σταυροῦ, μ' ἓν μόνον κηρίον ἐμπηγμένον εἰς τὸ χῶμα, καὶ μίαν ἀνθοδέσμην μικράν, μαραινομένην ἐπ' αὐτοῦ... Καὶ ἡ γυνὴ ἔκλαιε καὶ ὠδύρετο;

— Γεωργάκη μ'... παιδί μ'... Ἄχ, Γεωργάκη μ' ἐσύ!

Ἐξ ὅλων τῶν νεκρικῶν ἐντυπώσεων, τῶν ἀφθόνων ἐντὸς τῆς Νεκροπόλεως ἐκείνης, μόνον αὐτὴ διεπέρασε τὴν ψυχὴν τῶν δύο νέων, οἱ ὁποῖοι ἐπῆγαν ἐκεῖ διὰ νὰ διασκεδάσουν. Οὔτε οἱ πολυτελεῖς στέφανοι, οὔτε αἱ χρυσομάρμαροι στῆλαι, οὔτε τὰ καλλιτεχνικὰ κόλυβα, οὔτε τὰ ἀρχιερατικὰ τρισάγια, οὔτε ἡ εὐγλωττία τοῦ ἱεροκήρυκος—τίποτε ἐκ τῆς ἐπιδείξεως ἐκείνης δὲν τους συνεκίνησεν, ὅσον ἡ ὀλίψις τῆς πτωχῆς μητρός, ἡ ὁποία ἔκλαιεν ἐκεῖ παράμερα ἐπάνω εἰς τὸν πτωχὸν τάφον τοῦ παιδιοῦ της. Καὶ ἡ συγκίνησις ἐξαίφνης καὶ ἀνελπίστως καταλαβοῦσα τὰς καρδίας των, ἐξαπέστειλεν ἀκούσιον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς των ἀνὰ ἓν δάκρυ, καὶ ἠγιάσθη καὶ συνεπληρώθη διὰ τῆς συντριβῆς ἐκείνης ἡ αἰσθηματικὴ ἐξομολόγησις, τὴν ὁποίαν εἶχαν κάμῃ πρὸ ὀλίγου...

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Η ΚΑΛΤΣΑ

Εὑρίσκετο περὶ τὸ τέλος τοῦ δρόμου του, ὅταν αἴφνης ἐσταμάτησε. Τοῦ ἐπέρασεν ἰδέα ὅτι εἶχε φορέσῃ τὴν κάλτσαν του ἀνάποδα.

Ἀλλὰ δὲν ἐνθυμεῖται καλά.

Καὶ σκέπτεται:

«— Τὸ πρωὶ τὴν εἶδα ἐκεῖ δίπλα μου· ἦτον ἀνάποδα καὶ ἐπῆρα νὰ τὴν γυρίσω ἀπὸ τὴν καλήν. Τὸ θυμοῦμαι καλὰ αὐτό. Ἔπειτα ὅμως; Τὴν ἐγύρισα ἀρά γε;... — Ὄχι. Τώρα τὸ θυμήθηκα. Εἶχα τὸν νοῦν μου ἄλλοῦ ἐκείνην τὴν ὥραν... καί...

Καὶ τώρα;

Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος, ποῦ μὲ κατατρέχει!... Νὰ μὴ προσέξω καὶ πάλιν, ἀφοῦ ξέρω ὅτι αὐτὴ μοῦ ἔφερε ὅλαις μου τὲς συμφορές!... — Ἀνάποδα καὶ σήμερα... Σήμερα, ποῦ πρόκειται νὰ παρουσιασθῶ πρωΐ-πρωΐ μάρτυς εἰς τὸ Δικαστήριον... Καὶ νὰ προχωρήσω ἔτσι;

Ὄχι· ὀπίσω. Ἂς μοῦ βάλουν καὶ πρόστιμον. Καλὰ ποῦ τὸ θυμήθηκα καὶ τόσο...»

Καὶ στραφεὶς τρέχει ὀπίσω, πρὸς τὴν οἰκίαν του.

Τοὐλάχιστον νὰ προλάβῃ τὸ κακό, νὰ τὴν γυρίσῃ. Ἀλλ' ὅσῳ νὰ φθάσῃ ἔχει νὰ κάμῃ τόσον δρόμον... μὲ τὴν κάλτσαν του ἀνάποδα!...—Χωρὶς ἄλλο—εἶνε ἀδύνατον — κάτι θὰ τοῦ συμβῇ. Καὶ ὁ Θεὸς πλέον μαζί του.

Ἐν τούτοις τρέχει.

Εἰς τὴν γωνίαν, καθὼς ἔστρεφε ἀφῃρημένος, τὸν ἐκτύπησε μιὰ σανίδα ἀπὸ τὸ σπίτι, ποῦ ἔκτιζαν. Παρέκει συγκρούεται ἰσχυρῶς πρός τινα διαβάτην, ὁ ὁποῖος τοῦ ῥίπτει ἀπειλητικὰ βλέμματα, ἐν ᾧ ταυτοχρόνως λεπτοφωνεῖ τινα χείλη διαστέλλονται εἰς μειδίαμα οἴκτου.

Προσέχων τώρα εἰς τὰ ἄνω, ὅπως ἀποφύγῃ ὁμοίαν σκηνήν, δὲν βλέπει τὸν πρὸ τῶν ποδῶν του λίθον καὶ μετ' ὀλίγον ἐξαπλοῦται βλασφημῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου... Καὶ γύρω-γύρω ὅλα τὰ βλέμματα ἐπάνω του... Καὶ ἀκόμα τοῦ μένει τόσος δρόμος!...

Ἂν ἔπαιρνε τέλος πάντων μίαν ἅμαξαν... Ἀλλὰ ν' ἀναβῇ μὲ τὴν κάλτσαν του ἀνάποδα; Νὰ πάθῃ φοβερώτερα; Ν' ἀνοίξῃ τ' ἀμάξι, νὰ τρομάξουν τ' ἄλογα:... — Ὄχι, ὄχι. Μὲ τὰ πόδια. Καὶ ἂς ἔρθανε μιὰ φορά! Οὔτε νὰ ξαναπιάσῃ κάλτσα...

— Ἐπὶ τέλους! Πλησιάζει, ἔρθασε. Ἀλλ' ἡ σκάλα; Ν' ἀναβῇ τὴν σκάλα, ποῦ ἔχει καὶ τόσα σκαλοπάτια; Καλλίτερα κάτω. Τοῦ φθάνουν τόσα.

Εἰσορμᾷ εἰς τὸ πρῶτον τυχὸν δωμάτιον καὶ ἀποβάλλει βιαίως τὸ ὑπόδημά του. Τὸ βλέμμα του πίπτει ἤδη ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου ἐκείνου τῆς βασάνου, ἐπὶ τῆς αἰωνίας αἰτίας τῶν ἀτυχημάτων του.

Ἀλλ' ἐν ᾧ μετὰ βδελυγμίας ἑτοιμάζεται ὅπως διὰ παντὸς τὸ ἀπορρίψῃ, βλέπει τί ἀπίστευτον. Τόσον δὲ ἀπίστευτον τοῦ φαίνεται τοῦτο, ὥστε μεσουρανοῦντος ἤδη τοῦ ἡλίου ἀνάπτει φῶς...

Τὴν κάλτσαν του τὴν ἐφορροῦσε ἀπὸ τὴν καλήν.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Α. ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Ἀξιαναγνώστα ἐκ γαλλικῶν περιοδικῶν:

Οἱ παρίαι τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τῆς Mme de Witt (Bibliothèque Universelle)—Ὁ κοινωνικὸς πόλεμος ὑπὸ Em. Ollivier (Correspondant 25 Δβρ.)—Ὁ Αὔγουστος Κὸντ καὶ ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις ὑπὸ F. Aulard (Revue Bleue 31 Δβρ.)—Ὁ Βαζαὶν εἰς τὸ Μὲτζ ὑπὸ Bellin (ὁμ. 8 Ἰαν.)—Ἡ ἐξέλιξις τῆς λυρικῆς ποιήσεως κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ὑπὸ F. Brunetière (ὁμ. 21 Ἰαν.)—Ἡ γυνὴ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ὑπὸ C. de Varigny (Revue des deux Mondes 15 Ἰαν.)—Ὁ Βίσμαρκ εἰς δυσμένειαν ὑπὸ M. Harden (Revue de Famille)—Αἱ ἑπτὰ εἰκόνες τοῦ ἀνθρωπίνου ὀφθαλμοῦ ὑπὸ M. Tscherning (Revue generale des sciences)—Μία ἐξόριστος ὑπὸ P. Lotti (Nouvelle Revue 1 Ἰαν.)—Ἡ Νεάπολις κατὰ τὸν ΙΣ' αἰῶνα ὑπὸ M. Pellet (ὁμ.)—Ρῶσσοι καὶ Γερμανοὶ ὑπὸ Rimbaud (ὁμ. 15 Ἰαν.)—Χάϊνε ὑπὸ L. Daudet (ὁμ.)—Ἡ πλαστικὴ καλλονὴ ὑπὸ L. Couturat (Revue Philosophique)—Ψυχικὴ Παθολογία ὑπὸ G. Ballet (Revue Scientifique 31 Δβρ.)—Ἐγκληματικαὶ ἑορταὶ ὑπὸ G. Ferrero (ὁμ. 14 Ἰαν).—Ὄχι πλέον κρέας (Societé Nouvelle)—Ἡ Ρωσσικὴ ἀστυνομία (ὁμ.).

Ἐκ γερμανικῶν περιοδικῶν:

Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Σχίλλερ ὑπὸ Bobé (Deutsche Rundschau)—Ἡ χολέρα τοῦ 1892 ὑπὸ Krocker (ὁμ.)—Ἡ Γερμανία ὑπὸ Goltz (ὁμ.)—Χάϊνε ὑπὸ Grenier (Magazin für Litteratur)—Ἡ α' Μαΐου ὑπὸ A. Bebel (Neue Zeit)—Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Χάϊνε (Nord und Süd)—Οἱ νόμοι τῆς ἀνάγκης ἐν τῇ φύσει ὑπὸ Lasswitz (ὁμ.)—Τέννυσον ὑπὸ W. Zimmer (Velhagen und Klasings Monatshefte)—Τὸ χειρόκτιον ὑπὸ τῆς Κας Mundt-Mutbach (ὁμ.)—Ἡ ὑγιεινὴ τῶν πόλεων (Ueber Land und Meer)—Ὁ στηθόδεσμος καὶ τὸ μέλλον τῶν γυναικῶν (Zukunft)—Οἱ Ρότσχιλδ (ὁμ.).

Ἐξ ἀγγλικῶν καὶ καὶ ἀμερικανικῶν περιοδικῶν:

Ὁ Τζάρος Ἀλέξανδρος Γ' ὑπὸ E. Lanin (Contemporary Review)—Σχολὴ δημοσιογράφων ὑπὸ Blowitz (ὁμ.)—Ἀπαισιοδοξία καὶ πρόοδος ὑπὸ S. Alexander (ὁμ.)—Τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον ὑπὸ J. Mac-Carthy (ὁμ.)—Ἡ αὔξησις τῆς παραφροσύνης ὑπὸ W. Corber (Fortnightly Review)—Μιχαὴλ Ἄγγελος ὑπὸ H. Horne (ὁμ.)—Ἡ φωτογράφησις τῶν πνευμάτων ὑπὸ H. Haweis (ὁμ.)—Ἀποσπάσματα ἀνέκδοτα ἐκ τῆς Ἀραβικῆς Ἀνθολογίας ὑπὸ G. Dugat (Imberial and Asiatic)—Συγγραφεῖς καὶ ἐκδόται ὑπὸ F. Wicks (National Review)—Σικελία ὑπὸ τῆς Λαΐδης Kappel (ὁμ.)—Ἡ ἀϋπνία καὶ τὰ νέα ὑπνωτικὰ ὑπὸ W. Hammonond (North American Review)—Ἡ δύναμις τοῦ τηλεσκοπίου ὑπὸ A. Clark (ὁμ.)—Οἱ ἰνδοὶ μάγοι ὑπὸ H. Kellar (ὁμ.)—Ἡ πτῶσις τῆς Σεβαστουπόλεως ὑπὸ W. Russel (Scribner's Magazine)—Ἡ ζωὴ ἐν Ἰνδίαις (Century)—Ἡ διὰ τῆς πίστεως θεραπεία ὑπὸ Charcot (New Review)—Οἱ Ἄγγλοι ἐν Αἰγύπτῳ (Review of Reviews).

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Τὸ θερμόμετρον ἀνῆλθε πολλοὺς βαθμούς. Ὁ οὐρανὸς ἀνέφελος. Ὁ ἥλιος ἤρχισε κάπως νὰ καίῃ. Εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ Ἀθῆναι εἰσῆλθον πλέον εἰς τὴν ἄνοιξιν. Πόσον θέλγητρον ἔχουν κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν οἱ περίπατοι, εἰμποροῦν νὰ μαρτυρήσουν αἱ χιλιάδες τῶν Ἀθηναίων, τοὺς ὁποίους δὲν κρατεῖ τώρα τὸ σπίτι, καὶ ἐξέρχονται πλέον σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, διὰ νὰ περιπατήσουν εἰς τὴν δενδροστοιχίαν τὸ πρωΐ, ἢ εἰς τὴν Ἔκθεσιν τὸ ἀπόγευμα, ἢ νὰ κάμουν τὸν γῦρον τοῦ βασιλικοῦ κήπου καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἢ νὰ καταβοῦν εἰς τὸ Φάληρον, νὰναπνεύσουν τὴν αὔραν τῆς γαληνιαίας θαλάσσης, ἡ ὁποία τώρα δικαιόνει τὴν ἔκφρασιν τοῦ Βύρωνος, ὀνομάσαντος αὐτὴν «οὐρανὸν ῥευστοποιημένον». Τὸ μόνον κακόν, μὲ τὸ ὁποῖον συγκιρνᾶται ἡ ἀπόλαυσις τοῦ περιπάτου εἶνε ἡ σκόνη, ἡ αἰωνία καὶ πολυθρύλητος ἀθηναϊκὴ σκόνη, ἡ ὁποία καὶ ὀλίγον νὰ φυσᾷ ὁ ἄνεμος, ἀνυψοῦται εἰς νέφη καὶ ἀποπνίγει καὶ ἐκτυφλοῖ τοὺς περιπατητάς, ὑπονομεύουσα ἡ κακὴ τὴν εὐεξίαν καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἐνδυμάτων των. Ὅπως πάντοτε, καὶ τώρα ὁ τύπος ἐπιπίπτει κατὰ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς, ὀλιγωρούσης νὰ καταβρέχῃ τοὺς κεντρικωτέρους τοὐλάχιστον δρόμους. Μία μάλιστα ἐφημερὶς ἐπρότεινε — τὸ ἀναγράφομεν ὡς χαρακτηριστικὸν παράδοξον — νὰ συσταθῇ μία κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ κονιορτοῦ, ὅπως συνεστήθη ἄλλη ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ σεισμοῦ, καὶ νὰ συνάξῃ τὰ ἔξοδα καὶ νὰ φροντίσῃ αὐτὴ περὶ τοῦ καταβρέγματος τῆς πόλεως... ὡς νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λυτρωθῇ ποτὲ ἡ πόλις μας ἀπὸ τὴν αἰωνίαν της μάστιγα!

✣

Λόφος ὡραῖος ἐντὸς τῆς πόλεως, ὕψους περίπου διακοσίων μέτρων, μὲ καθαρὸν ἀέρα καὶ μὲ ἔξοχον πανόραμα, εἰς κάθε ἄλλον τόπον θὰ ἦτο ἤδη χρησιμοποιημένος ὡς τὸ κέντρον ἀναψυχῆς. Ἀλλ' ἐδῶ ὁ Λυκαβηττὸς μας εἶνε ἀκόμη ἐγκαταλελειμμένος εἰς τὴν τύχην του. Οἱ ἀποφασίζοντες νὰ τὸν ἀναδῶσι μὲ κόπον πολύν, διὰ νὰ μὴν εὕρωσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς του τίποτε καὶ νὰ καταβῶσιν ἀμέσως, εἶνε τόσον ὀλίγοι, — τοὺς ὑπελόγισαν εἰς πεντήκοντα καθ' ἑκάστην — ὥστε κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ σήμερον νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὁ Λυκαβηττὸς συχνάζεται. Ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι αἱ περιστάσεις τώρα πρόκειται νὰ μεταβληθῶσι καὶ νὰ γίνῃ ὁ λόφος τὸ ζηλευτότερον ἀθηναϊκὸν κέντρον. Ὁμὰς κεφαλαιούχων, ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τῶν μηχανικῶν Γουναράκη καὶ Ῥιβαμπόλα, προτείνει εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ παραχωρηθῇ τὸ προνόμιον τῆς κατασκευῆς αἰωρητοῦ Σιδηροδρόμου, διὰ τοῦ ὁποίου πᾶς Ἀθηναῖος καὶ ὁ μᾶλλον πολυάσχολος, λέγει ἡ ἔκθεσις, — θὰ δύναται ἐντὸς 5 λεπτῶν νὰνέργεται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λυκαβηττοῦ, ὅπου ἐκτὸς τῆς ἐξαισίας θέας καὶ τοῦ δροσεροῦ ἀέρος, θὰ τὸν περιμένωσιν ἐστιατόρια, καφενεῖα, θέατρα, ζυθοπωλεῖα, ὀρχήστραι, πλατεῖαι, φυτεῖαι, τεχνικὰ σπήλαια καὶ ὅτι ἄλλο εἰμπορεῖ νὰ καταστήσῃ τὴν ἐκεῖ διαμονὴν ἄνετον καὶ ἐπιτερπῆ. Ἂν τὸ προτεινόμενον ἔργον συντελεσθῇ, ὡς εὐχόμεθα ὅλοι τότε σπανιώτατα θὰ προτιμῶμεν ἄλλο μέρος, κατὰ τὰς νύκτας τοῦ θέρους προπάντων, ὅταν θὰ ἠξεύρωμεν ὅτι ἡ τόσον εὐκόλως προσιτὴ κορυφὴ τοῦ Λυκαβηττοῦ θὰ μᾶς παρέχῃ ὄχι μόνον τὰς ἐκ τῆς φύσεως ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκ τῆς τέχνης ἀπολαύσεις.

✣

Εἰς τὴν ψυχὴν Ἄγγλου ζωοφίλου — καὶ πρέπει νὰ εἶνε πολὺ περίεργοι αἱ ψυχαὶ τῶν τοιούτων, — μέλους προστατευτικῆς τῶν ζώων ἑταιρείας, ἐξήγειρεν ἐνθουσιασμὸν μέγαν ἓν διήγημα τοῦ κ. Μ. Μητσάκη, ἐκ τῶν ἀθηναϊκῶν σελίδων τῶν δημοσιευθεισῶν ἐσχάτως εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» ἐπιγραφόμενον Τὸ Γατί. Ἦτο ἡ συγκινητικὴ ἱστορία μικροῦ γατίου, τὸν ὁποῖον ἐβασάνισαν καὶ ἐθανάτωσαν οἱ μάγκες εἰς τὸν δρόμον. Ὁ κ. Μπάρρος — οὕτως ὀνομάζεται ὁ ζωόφιλος — εὗρε τὴν εἰκόνα ὄχι μόνον φιλολογικῶς θαυμασίαν ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς, ἔκρινε δὲ ὅτι ἐὰν διεδίδετο καταλλήλως, θὰ ἐνέπνεεν αἰσθήματα φιλόζωα τοιαῦτα, ὥστε νὰ εἶνε δυνατὸν μετά τινα χρόνον νὰ ἱδρυθῇ καὶ ἐν Ἑλλάδι, φανταστῆτε, προστατευτικὴ τῶν ζώων ἑταιρεία. Ὑπὸ τοιούτων ἀγόμενος σκέψεων, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν — εὐχερῶς παραχωρηθεῖσαν αὐτῷ, — νὰνατυπώσῃ τὸ διήγημα ἐκεῖνο καὶ νὰ το διανείμῃ δωρεὰν εἰς τὰ σχολεῖα, ἠρώτησε δὲ τὸν συγγραφέα ἂν ἔχῃ καὶ ἄλλα τοιαύτης φύσεως διηγήματα. Εἰς τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν τοῦ ζωοφίλου, φανταζόμεθα τὴν ἀπορίαν τοῦ κ. Μητσάκη, ὁ ὁποῖος θεραπεύει τὴν τέχνην ἀνεξαρτήτως ἀγαθοεργῶν σκοπῶν καὶ ὁ ὁποῖος τελείως βέβαια θαδιαφορῇ διὰ τὰ ἠθικὰ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα ἐμπνέουσι τὰ ἔργα του.

✣

Ὁ ὀργασμὸς τῆς φιλανθρωπίας, ὁ ἐξεγερθεὶς ἐσχάτως ὑπὲρ τῶν Ζακυνθίων ἔχει ἓν χαριέστατον ἀνέκδοτον.

Πλούσιος Ἄγγλος ἀνεδέχθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν παράστασιν, τὴν ὁποίαν ἡ ἐδῶ ἀγγλικὴ παροικία ἔδωκεν, ὡς ἐνθυμεῖσθε, ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ σεισμοῦ. Ὁ ῥόλος ποῦ τοῦ ἔδωκαν νὰ παίξῃ ἀπῄτει νὰ εἶνε ξυρισμένος, ἀλλ' ὁ Ἄγγλος ἀπεναντίας ἔτρεφε μεγάλη στοργῆς μύστακα καὶ ὡραίαν γενειάδα. Τὸ πρόσκομμα ἦτο δι' αὐτὸν μηδαμινόν, ἀφ' οὗ ἐπρόκειτο περὶ σκοποῦ φιλανθρωπικοῦ, μετέβη δὲ ἀδιστάκτως εἰς ἓν κουρεῖον καὶ διέταξε νὰ τον ξυρίσουν.

Ἐκπλήκτος ὁ κουρεὺς τὸν ἐρωτᾷ τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης θυσίας καὶ ὁ καλὸς Ἄγγλος τοῦ τὴν ἐξηγεῖ. Μετ' ὀλίγον τὸ ξυράφιον εἶχεν ἀποπερατώσῃ τὸ ἔργον του καὶ κατενθουσιασμένος ὁ Ἄγγλος θέτει τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιον διὰ νὰ πληρώσῃ. Ἀλλὰ δὲν τον ἄφῆκεν ὁ κουρεύς, τὸν ὁποῖον ἠλέκτρισε τὸ παράδειγμα τοῦ ξένου.

— Ἀφ' οὗ σεῖς κάμνετε ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου τόσην θυσίαν, — τοῦ εἶπε — θὰ ἦτο ἀδιακρισία ἐκ μέρους μου νὰ δεχθῶ χρήματα· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν μου ἐπιτρέπεται νὰ σας προσβάλω, σᾶς παρακαλῶ νὰ διαθέσετε τὸ ἀντίτιμον τοῦ ξυρίσματος ὑπὲρ τῶν Ζακυνθίων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ μέθη τῶν γυναικῶν ἐν Ἀγγλίᾳ λαμβάνει καθ' ἡμέραν εὐρυτέρας διαστάσεις. Οὕτω κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 8000 γυναῖκες συνελήφθησαν ὑπὸ τῆς Ἀστυνομίας τοῦ Λονδίνου μεθυσμέναι καὶ 10,500 ἐν Γλασκόβῃ. Ἐν Ἰρλανδίᾳ μία μόνη γυνὴ ἐφυλακίσθη 700 φορὰς διότι εὑρέθη εἰς τοὺς δρόμους μεθυσμένη.

— Ἐπειδὴ ἡ ἐξερεύνησις τῶν ἐνδοτέρων τῆς Ἀφρικῆς εἶνε δυσχερεστάτη, μελετᾶται νῦν σχέδιον ἐπιστημονικῆς ἀποστολῆς . . . ἐναερίου, ἤτοι διὰ μεγάλων ἀεροστάτων. Πρὸς τοῦτο δὲ φαίνονται ὅλαι αἱ περιστάσεις εὐνοϊκώταται.

— Ὁ μικρὸς βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας εἶνε ἤδη εἰς ἀνάρρωσιν παθῶν ἐξ ὀστρακιᾶς.

— Ἐτελέσθη κατ' αὐτὰς ἐν Λειψίᾳ πλουσιωτάτη πτηνολογικὴ ἔκθεσις.

— Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ διορθωθοῦν τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ κακίαι τῆς ἀνθρωπότητος, πόσοι ἄνθρωποι θ' ἀπέθνησκον ἐκ τῆς πείνης!

— Ἡ κωμῳδία σοῦ ἀρέσει καλήτερα ἢ τὸ δρᾶμα; — Ὅταν εἶνε καλοὶ οἱ ἠθοποιοί προτιμῶ τὴν κωμῳδίαν, ἄλλως τὸ δρᾶμα. Παραγγορεύομαι τοὐλάχιστον ποῦ τοὺς βλέπω νὰ σκοτώνωνται ἀναμεταξύ των.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά.

Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία μόνον ἀφ' οὗ γίνῃ τελεσίδικος ἡ κατὰ τοῦ Φερδινάνδου Λεσσὲψ ἀπόφασις, θέλει διαγράψει αὐτὸν ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν της. Ἀλλὰ καὶ τότε ὡς λόγον τῆς διαγραφῆς δὲν θὰ προβάλῃ τὴν καταδίκην του, ἀλλὰ θὰ ἐφαρμόσῃ μίαν παλαιὰν διάταξιν τοῦ κανονισμοῦ, καθ' ἣν μέλος ἐπὶ διετίαν ἀποσχὸν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀκαδημίας, διαγράφεται αὐτοδικαίως ἐκ τοῦ καταλόγου.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον *Τρόπαια* ὁ γνωστὸς γάλλος ποιητὴς José-Maria de Heredia ἐξέδωκε παρὰ τῷ ἐκδότῃ Colin εἰς ἕνα τόμον τὰ περίφημα αὐτοῦ σονέττα. Τὸ πρῶτον ἤδη ὁ ποιητὴς οὗτος ἀπεφάσισε νὰ συναθροίσῃ εἰς βιβλίον τὰ καλλιτεχνικώτατα αὐτοῦ ποιήματα, τὰ ὁποῖα εἶχε μέχρι τοῦδε ἐσκορπισμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ.

— Ὑπὸ τοῦ Ἀγγλου φιλολόγου Ἀνδρέου Λάγγ ἐκδίδεται προσεχῶς ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ τὸν τίτλον *Ὁ Ὅμηρος καὶ τὸ Ἔπος* σύγγραμμα, ἐν ᾧ ἐπικρίνονται αἱ θεωρίαι τοῦ Βόλφ καὶ ἄλλων, ὁρίζεται δὲ ἡ χρονολογία τῆς Ὀδυσσείας καὶ ἀντιπαραβάλλεται αὕτη πρὸς τὴν Ἰλιάδα καὶ ἄλλα ἀρχαῖα ἐπικὰ ποιήματα. Τὸ ἔργον παρέχει σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν ὁμηρικὴν φιλολογίαν.

— Ἐξεδόθησαν τ' Ἀπομνημονεύματα τοῦ βαρώνου Haussmann, τοῦ περιφήμου Δημάρχου ἐπὶ τῆς Β' Αὐτοκρατορίας, τοῦ ἀνακαινιστοῦ τῆς πόλεως τῶν Παρισίων.

— Ὁ André Theuriet ἐξέδωκε νέον μυθιστόρημα ὑπὸ τὸν τίτλον La Chanoinesse, ἐν ᾧ περιγράφει ἤδη ἐπαρχιακὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως.

— Ἡ Ἑταιρεία τῶν Λογίων τῆς Νικαίας ἑόρτασεν ἐσχάτως μετὰ πομπῆς τὴν 90ὴν ἐπετηρίδα τοῦ προέδρου της Ἀντωνίου Λεανδρου Σαρδοῦ, πατρὸς τοῦ μεγάλου δραματικοῦ καὶ περιφήμου λεξικογράφου.

Ἐπιστημονικά.

Ὁ γνωστὸς ἄγγλος νοερμάντις Στίουαρτ Κούμβερλανδ, ἐπεσκέφθη καὶ πάλιν τὰς Ἀθήνας καὶ ἔδωκε μίαν θαυμασίαν ἐσπερίδα εἰς τὸν *Παρνασσόν*, καθ' ἣν ἀνεῦρε κεκρυμμένα ἀντικείμενα καὶ ἐμάντευσε λέξεις, τὰς ὁποίας διενοήθησαν οἱ παρόντες. Ἡ ἐπιστημονικὴ θαυματοποιία τοῦ Κούμβερλανδ στηρίζεται εἰς ἀρχήν τινα ὑπ' αὐτοῦ τεθεῖσαν καὶ ἀποδεικνυομένην πειραματικῶς, ὅτι ἑκάστη σκέψις ἀνταποκρίνεται πρὸς μεταβολὴν μυϊκὴν ὡρισμένην, τῆς ὁποίας δύναται νὰ ἀντιληφθῇ ἐξησκημένη χεὶρ καὶ ἐκ ταύτης νὰ ἐννοηθῇ ἡ σκέψις.

— Ὁ Ἐρρῖκος Μουασὰν ἐπέδειξεν ἐσχάτως εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν ἀδάμαντας κατεσκευασμένους τεχνικῶς ἐκ ζακχάρεως. Καὶ εἶνε μὲν ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα ἡ ἐφεύρεσίς του καὶ μικροσκοπικοὶ ἔτι οἱ ἀδάμαντές του· ἀλλ' ἡ τελειοποίησις προοιωνίζεται ταχεῖα καὶ ὁ ἐφευρέτης ἐγένετο δεκτὸς διὰ χειροκροτημάτων, λύσας ἤδη ἓν τῶν μεγίστων προβλημάτων τοῦ αἰῶνος. Ὁ Ἐρρῖκος Μουασὲ δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ δίπλωμα ἐφευρέσεως.

ΕΝΤΕΥΚΤΗΡΙΟΝ

ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

(13) Δὲν νομίζετε ὅτι διὰ τῶν ἀραβικῶν ἀριθμῶν, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις καὶ χρῆσις εἶνε διεθνὴς σχεδόν, ἠδύνατο νὰ δημιουργηθῇ τρόπος συνεννοήσεως διεθνοῦς ἀντὶ τῆς ἐφευρέσεως νέας γλώσσης; *Β. Ο. Β.*

(1) **Ἀπάντησις.** Ἡ δοθεῖσα λύσις δὲν εἶναι ὀρθή, διότι ἀμφότεραι αἱ ῥίζαι εἶναι ὄντως ἀνηκτικαί· ἀλλ' ἰδοὺ ἡ λύσις τοῦ φαύλου τούτου κύκλου κατὰ τὸν διδάσκαλόν μου κ. Βέκκερ. $4-10+\frac{25}{4}=9-15+\frac{25}{4}$. Ἐὰν ἐν τῇ ἐξισώσει ὑπῆρχεν ἄγνωστόν τι μέλος, εἴχομεν ἂν $4\chi-10\chi=9\chi-15\chi$. $4\chi-10\chi+\frac{25}{4}=9\chi-15\chi+\frac{25}{4}$. Ἀλλ' ὁ τύπος οὗτος οὐδενὸς ποσοῦ ἐστι τέλειον τετράγωνον $\left(\text{διότι}\left(2\chi-\frac{5}{2}\right)^2=4\chi^2-10\chi+\frac{25}{4}\right)$. Μὴ ὑπάρχοντος τοῦ ἀγνώστου, ἐκτελοῦμεν τὰς ἐν τῷ ἄνω δοθέντι τύπῳ προσθέσεις καὶ ἀφαιρέσεις: $\frac{16}{4}-\frac{10}{4}+\frac{25}{4}=\frac{36}{4}-\frac{60}{4}+\frac{25}{4}$. $\frac{41}{4}-\frac{40}{4}=\frac{61}{4}-\frac{60}{4}$. ἄρα $\frac{1}{4}=\frac{1}{4}$.

Σ. Α. Χ.

(11) **Ἀπάντησις.** Ὁρίστε λοιπὸν ὀλίγοι στίχοι τοῦ Jean Moréas ἐκ νεωτάτου φυλλαδίου τῆς Revue Blanche.

Ἐγώ

SYLVE

Thétis qui m'as vu naître, ô Méditerranée!
Quinze fois le Taureau nous ramena l'année.
Depuis que, par ton zèle exilé de ton sein,
Ton aimable couleur à mes yeux fut ravie,
Certes, mon âme est forte, et brave est mon dessein,
Et rapide est mon soc dans la trace suivie:
Et jà ma bouche a su entonner l'Aquilon
Avecque l'Euménis, dans l'airain d'Apollon,
Car, enfant j'ai mâché, d' une fureur avide,
Le rameau Pénéan, de tes enbrums humide.
Mais du fils d'Oïlée ou d'Hector la valeur
Un instant elle fault: et parfois mon courage
Toujours la pique au poing! médite la douceur
Que je m' accorde au soir pleurant sur ton rivage.
Ore que, sur tes flots ou Diane a versé
La stérile lueur de son flambeau glacé,
La plainte de l'alcyon ne cesse de s' accroître.

JEAN MORÉAS